

Spisi
KRIŠTOF ŠMIDA.

Poslovenjeni
MLADINI V ZABAVO IN PODUK.

I. zvezek :
Ljudevit Hrastar.
Golobček.

V NOVOMESTU 1880.
Tiskal in založil J. Krajec.

KRIŠTOF ŠMID

Lith. J. Krajec Novomesto.

LJUDEVIT KRSTAR

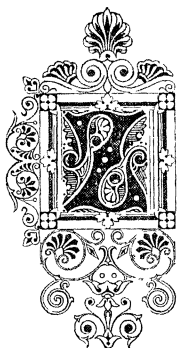
Poslovenil
P. H. Sattner.

V NOVOMESTU 1880.
Tiskal in založil J. Krajec.

Krištof Šmid.

a mladino dozdam še nikdo ni lepše pisal, kot Krištof Šmid. Njegovi spisi so preloženi malo da ne v vse evropejske jezike. Tudi v slovenskem jeziku imamo nektere Šmidove povesti, vendar skupnega prevoda do zdaj še ni bilo. Ko podamo tedaj slovenski mladini celo versto prelepih Šmidovih spisov, naj tudi navedemo nekoliko črtic iz njegovega življenja.

Krištof Šmid je bil rojen 15. avgusta 1768. leta v nekdanjem švabskem mestu Dinkelsbühlu. Njegovi starši so bili ubožni in razven Krištofa so imeli še šest sinov in dve hčeri. Vendar so jih dobro izredili; bogastva jim niso zapustili, vcepili pa so jim v mlada serca modre nauke, ki so več vredni, ko vsi zakladi sveta.

Že kot deček je imel Krištof veliko veselje do lepih povesti; rad je prebiral svete zgodbe, ktere je pozneje na pamet pripovedoval. Vsak prazen papirček je popisal s pregovori, ktere si je sam izmislil. Kazal je že v mladosti, da bo enkrat sloveč pisatelj.

Ljudsko šolo je z dobrim uspehom doveršil; potem je pa hodil vsak teden po dve, tri ure k necemu menihu v karmelitski samostan. Ta ga je

učil latinščine. Ker je bil Krištof bistrumen in marljiv, pošlje ga oče v bavarsko mesto Dillingen na gimnazijo. A že čez dva meseca umre mu oče. Krištof izverši leto z izverstnim uspehom, a kdo ga bo nadalje hranil? Mati mu ne more ničesa poslati, ker je doma osem otrok, katerim komaj preskerbi hrano in obleko. Njegov prijatelj in sošolec, Brentano, mu vendar preskerbi domačo učiteljsko službo v imenitni hiši, kjer je bil z vsem preskerbljen. Po dokončanih študijah se poda v semenišče, kjer so se vzrejevali duhovniki. Tu je našel dobrega prijatelja, slovečega M. Sailer-ja, učitelja bogoslovja in pozneje škofa, ki je mladega bogoslovca Šmida kaj lepo vodil.

17. avgusta 1791. leta je bil Krištof Šmid v mašnika posvečen, in kdo popiše veselje pobožne matere, ko je prejela od svojega sina sv. novomašniški blagoslov! — Kmalo potem dobi Šmid službo duhovnega pomočnika na deželi. Tu je živel prav priprosto; delal je za blagor duš in akoravno je imel le pičle prihodke, vendar je marsikak krajcar poslal ljubljeni materi. Potem je šel službovat proti Tirolski strani. Imel je še več opravila, pa njemu ni bilo nobeno delo pretežavno. Najraje pa je otroke podučeval v kerščanskem nauku. Za tem je postal šolski nadzornik in učitelj veronauka v Thannhausnu. Tedaj se je popolnoma posvetil šoli. Veliko sto in sto ur je preživel v šoli pri ljubih otrocih, ki so ga ljubili in spoštovali kot lastnega očeta. O prostih urah je hodil z njimi na sprehod, učil jih lepih pesmic, pripovedoval

jim mične povesti in sestavljal male gledališke igre, ktere so v navzočnosti domačih ljudi igrali. Njegova sestra Franja jih je učila šivati, plesti in vezti. Mnogi duhovni in učitelji so obiskali njegovo šolo, da bi se priučili njegove učne metode. V Thannhausnu je spisal svoje perve povesti. ktere je ob nedeljah popoldne učencem prebiral. Še le pozneje jih je dal v tisek. Pisal je priprosto, prav tako, kakor čuti, misli in govori mladina; zatoraj so se njegovi spisi tako naglo razširili, da so se kmalu našli v hiši bogatina, a tudi v borni koči siromaka.

Dvajset let je preživel v Thannhausnu. Ponudili so mu večkrat višje službe, a zaradi bolehnosti jih ni mogel prevzeti. Leta 1816 je dobil faro Oberstadion na Virtemberžkem, kjer je ostal 12 let, in je več lepih spisov za mladino dal na svetlo. Leta 1826 je bavarski kralj Ljudevit, spoznavši Šmidove zasluge, podelil mu mesto stolnega korarja v Augsburgu, a leta 1837 ozaljšal ga s civilnim redom bavarske krone.

Tudi v Augsburgu je o prostih urah rad pisal za mladino. Sicer je prav samotno živel, vendar je rad imel, da so ga prijatli obiskavali. Rad jih je pogostil in prav duhovito kratkočasil.

Krištof Šmid je sviral na glasoviru in peval, razen tega pa posebno ljubil slikarstvo. Gojil je tudi rad cvetice, in vedno imel v sobi pevca — kanarčka.

V neutrudljivem delovanju je doživel zlato sv. mašo, ktero je obhajal v rojstnem mestu Dinkelsbühlu. Meščani so vse storili, da se je ta slavnost

VIII

dostojno veršila. Šmid je sam pridigal v stolni cerkvi in mlado in staro je jokalo, poslušajoč sivega starčeka govoriti s toliko krepostjo in ponažnostjo.

Na njegov osemdesetletni rojstni dan so pa v Augsburgu napravili njemu na čast prav lepo in pomenljivo slovesnost. Vladni predsednik, škof in oba župana, vsi so pomagali slovesnost povzdigniti. Podali so mu zlato svetinjo in srebern lavorov venec.

Leta 1850 mu je podclil bavarski kralj Maks križec, red sv. Mihela, Pražko vseučilišče pa ga je počastilo diplomom doktorja sv. pisma.

Leta 1854 mu umre blaga sestra Franja, ki je bila cel čas pri njem in mu vedno zvesto stregla. To je 86 letnega starčka popolnoma poterlo. Umerla mu je še druga sestra na koleri in njegov prijatelj korar Bader. Od žalosti ves pobit je tudi on zbolel na koleri in je, previden sè sv. zakramenti, ves vdan v božjo voljo, umerl 3. septembra 1854.

To so kratke čertice iz življenja Krištof Šmida, ki naj bodo tu na čelu njegovih spisov v spodbudo in posnemo.

I.

Nadzorovanje otrok, angeljsko opravilo. začetku preteklega stoletja živela sta sicer na starinskem, a veličastnem gradu grof Friderik Hrastar in njegova žena, grofica Bogdana. Za gradom se je razprostiral velikansk gojzd, kakor se dandanes ne nahajajo več pri nas. Ta dva plemenitnika sta imela edinega sinka — Ljudevita, katerega sta ljubila kot punčico svojega očesa. Bilo je pa tudi dete lepe rasti in nežnega obraza. Blagi grof se je veselil že dneva, ko ga bo detice pervikrat klicalo sladkim imenom „oče“, a preden se je to zgoditi moglo, moral je grof na vojsko. Pobožna grofica je ostala sama na gradu, in v tej žalosti ter tihi samoti delal ji je veselje edino le mladi Ljudevit. Terdno je sklenila, vse svoje življenje posvetiti le izreji svojega sina, in njeno serce je hrepenelo po trenutku, ko se verne dragi soprog, da mu sè sinkom v naročji hiti naproti.

Nekega večera je sedela grofica z ljubljenim detetom v svoji izbi. Pestunja Marjeta je stala

poleg nje, z otrokom šalila se in mu ponudila ravnokar naterganih rožic. Detice je radostno stegalo roke po njih. Tudi mati se je veselo smehljala in se radovala z otrokom. V tem hipu vstopi služabnik, ki je grofa na vojsko spremil, ter sporoči žalostno vest, da je grof smertno ranjen in da serčno želi videti še enkrat svojo soprogo. Grofica — naenkrat bleda ko zid — toliko da ni otroka spustila iz naročja. Služabnik sicer pravi, da grof še lahko ozdravi; vendar ko bi se mu stanje poslabelo, težko da ga grofica še pri življenji najde, bodisi da takoj odpotuje, ter se noč in dan naprej vozi. Grofica sklene takoj odriniti. Z vročimi solzami je močila obrazek sinka in ihteče govorila: „Oh ljubi moj Ljudevit! Ti pač ne razumeš, zakaj se tvoja mati joče. Vbogo dete, očeta bodeš zgubilo, ne da bi ga bilo poznalo! Kak hudó mi dè, da te ne morem vzeti saboj na daljno pot — tje v vojaški tabor.“

„O Marjeta“, djala je pestunji, „tebi izročim najdražje, kar imam. Pazi na otroka! Ne pusti ga samega, tudi za trenutek ne; čuvaj ga celo, kadar spi! Hrani ga skerbno, kakor si bila navažena do sedaj. Kadar bode vgodno vreme, nesi ga, zlasti zjutraj na vert, kjer se sprehajaj ž njim v čistem zraku. Prepevaj mu mile pesmice, govôri ž njim, ter kaži mu pogosto rožic in drugih nežnih reči. Ne daj mu v roke, kar bi mu bilo nevarnega, s čemur bi se znal zboosti ali celo zadaviti. Nikar ga ne žali in nikdar se ne buduj radi njegove otroške nezmožnosti. Nadzorovanje otrok, to je angeljsko opravilo. Bodi tudi ti temu otroku

zvest angelj! Ključarica, kateri izročim gospodinjstvo, bode mi natančno poročala, jeli si moje naročila izpolnjevala. Obljubi mi, da bodeš moje opomine vedno pred očmi imela, da bodem vsaj zastran otroka brez skrbi. Upam, da se kmalo zopet vernem. Ako mi do tje otroka ohraniš zdravega in veselega, vedi, da te bom bogato obdarila.“

Marjeta je sveto obljubila, da bo ravnala natanko po naročilih blagodušne grofice. Grofica otroka gorko poljubi, blagoslovi ga, ter ga izroči sè solznimi očmi, dolgo v nebo opertimi, božjemu varstvu. Marjeta je sprejela otroka, grofica pa je takoj sedla na voz, ter se odpeljala že pozno na večer, dasi je bilo vreme neugodno. Kar je bilo poslov v gradu, vsi so solznimi očmi gledali za vozom, dokler ni izginil na ovinku.

II.

Iz male nepokorščine
nastane velika nezgoda.

arjetica je bila vboga
kmetiška deklica brez
očeta, brez matere. Bila
je pobožnega a zraven
veselega serca, cvetečih
lic in ljubeznjivega ob-
našanja. Zavoljo teh
lastnosti jo je sprejela
grofica v službo, da je
varovala malega Ljude-
vita. Dobroserčna de-

klica je vse izpolnjevala, kar ji je grofica naročila. Ni prešla ura, da bi se ne bila spomnila opominov odhajajoče gospè. Bila ji je pa tudi iz vsega serca vdana in Ljudevita je imela neizrekljivo rada; v njem je čestila uže svojega bodočega gospodarja in grofa.

Necega dnè je sedela Marjeta poleg krasno pletene zibeli in pletla, ljubko-dete pa je spalo.

Spleten obok nad zibeljo je ovenčala pisanimi cvetlicami, da bi otroče, koj ko se zbudi, radovalo se nad njimi. Tanek, bel zastor je branil muham do otroka, in lepše kot rožice, sijalo je skoz njega ličice spečega otroka.

Tedaj se je primerilo, da je prišla pred grad družba godcev, ter je zagodla par okroglih. Ker se je kaj tacega v gradu redko čulo, pritekli so posli vsi vkup, ter poklicali godce v spodnje sobane, češ, zakaj bi se tudi mi enkrat ne radovali z godbo in plesom, saj gospôde tako ni doma. Marjeti je bila godba neizrečeno všeč; rada bi tudi ona hitela doli, a spomnila se je dane obljube, da tudi spečega otroka ne pusti izpred oči. Tedaj priskoči graščinski vertnar Jurij v izbo in pravi: „Marjetica, pojdi vendar še ti doli! Take godbe še nikoli nisi slišala. Eden ima citre, in jo dela, kakor bi hotel vse strune potergati. Drugi zopet gode na gosli, da človeku kar noge kviško dviguje. Trètji piska na rog, da kar skoz ušesa doni. Požuri se in pridi kmalu doli!“ Marjeta se izgovarja, da ne pusti otroka ni za trenutek samega; a lahkomišljen Jurij pravi: „Ne bodi tak otročja; ne hlini se svetnico. Otroče spi in bode spalo brez tebe. Pojdi in zasukni se enkrat z manoj, v četert ure se lahko verneš.“ Marjeti je bilo sicer tesno pri sereu, vendar se da pregovoriti in gre doli. Le malo časa se je mudila; drugi so ji sicer prigovarjali, naj ostane, a njo je gnala neka skrivna moč k detetu. Ali kakšen strah! — Ko stopi v izbo, bila je zibelka prazna — in Ljudevita nikjer. V glavo ji šine, da jo je morda le kdo

domačih strašiti hotel, in otroka v drugo posteljo položil. Ko bi grofica to zvedla? — Tekala je iz sobe v sobo, pa otroka ni bilo nikjer. — Serce se ji kerči v prsih. Urno zdirja zopet doli in kriči med plesalce: „Mladega grofa ni v zibeli; kdo iz med vas ga je skrila? Prosim vas, ničar me ne strašite!“ No, ti niso bili malo osupnjeni, ko so čuli te besede, saj izmed njih se ni nobeden ganil iz sobe. Plesa je bilo naenkrat konec, in vse je derlo v gornje sobane. Toda naj so iskali koder koli, otroka ni bilo nikjer, in zmanjkale so tudi nekatere dragocenosti. Dolgo ni trebalo pre-mišljevati, otroka so gotovo roparji uplenili. Veselje se je v žalost spremenilo. To vam je bil jok in stok, kakor bi merliča zakopavali. Stara ključarica je glasno zdihovala: „Oh ljubi Bog, kaj bo z grofico, kadar dojde domov. Od žalosti bo ji počilo sercé.“ In vboga Marjeta je skoro obnorela. Ko bi je ne bili varovali, gotovo bi bila v obupnosti skočila v bližnjo reko. „Oh ljubi Bog!“ klicala je neprestano, „kaka nezgoda je nastala vsled tako male nepokorščine!“

III.

Žalost vboge matere.

Vsi grajski prebivalci so jokali in roke vili, Marjeta je na pol nora, plašnih oči in z razpletenimi lasmi sedela na tleh poleg prazne zibeli; rožice, s katerimi je Marjeta rada kinčala zibelj, ležale so raztresene in pohojene po tleh. V tej zmešnjavi se naenkrat odpró vrata, in grofica — zdaj najmanj pričakovana — stopi v izbo.

Rana grota ni bila tako nevarna, kakor so zdravniki od početka mislili; in ker se je grofica prepričala, da se grofu zdravje povrača, sklenila je domov verniti se, kamor je hrepenelo nje materno srcé. Tudi grof je bil s tem zadovoljen. Ravno kar se je tedaj pripeljala, skočila urno z voza in hitela gori, da bi tem prej ljubčeka pritisnila na ljubeče serce.

Ko je grofica v sobo stopila, zavlada ondi grozen strah. Marjeta je kar glasno zakričala. „O Bog“, djala je, „usmili se mene in gospè!“ Grofica se močno prestraši, ko vidi toliko ljudi v izbi — vsi bledih obrazov in objokanih oči — zibel pa prazno. Strahoma poprašuje, kaj se je zgodilo, a nikdo ji ne da odgovora, Grozne misli

ji šinijo v glavo. Ko bi bilo dete umerlo! — Slednjič ji vendar povedò, kaj se je pripetilo. Zdajci se ji zdi, kakor bi se nebeški obok vderl; omedlela je in se zgrudila. —

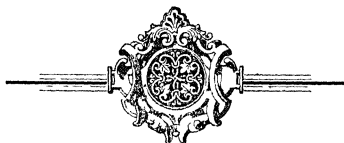
Močili so jo z vodo in jesihom, a dolgo se ni zavedla. Naposled vendar spregleda, ter začne tužnega serca ihteti: „O moj Bog, moj Bog! Da sem to doživeti morala! — Oh drago dete, mili mi Ljudevit! Kaj poreče grof? — Ta vest mu bo hujše rane usekala, nego li sovražnikov meč. — O ljubeznjivi otrok, kje si, kje si! Ako so te roparji odpeljali, zanemarili te bodo; ostal boš brez poduka. Kdo te bo učil Boga spoznavati, kdo te napeljal k dobremu in te varoval slabega? — O da si umerl, ne bi bila moja žalost tako velika. Angeljci bi te bili nesli v svete nebesa, kjer bi se zopet sešla. Zdaj se še s tem ne morem tolažiti; hudobni ljudje te bodo spridili, kaj bo iz tebe? —

Čez nekoliko časa pade grofica na kolena, vije roke proti nebu, ter moli: „O dobrotljivi Bog, edina tolažba v naših nadlogah! Glej dete je meni odvzeto, in Bog vè, kaka roparska druhal ga je odvedla v tamen gojzd; vendar v tvojih rokah je še zmirom in tvoje oko čuva nad njim. Ti edino ga zamoreš ohraniti; ti, ki uslišiš cvilenje mladih tičkov, oh usliši tudi vzdih mejeega otroka, ki se gotovo ihti in steza po svoji materi; — meni pa in mojemu soprogu dodeli vdanost v tvojo sveto voljo. O Gospod! Tebi izročim svoje dete, tebi ga darujem; akoravno mi sereè kervavi, če se spomnim njegove osode, vendar rečem: Ti si mi ga dal, in zopet si ga vzel, hvaljeno bodi tvoje ime! Samo

dodeli, da mi je tudi ta poskušnja v zveličanje!“ — Tako in enako se je tolažila žalujoča grofica.

Marjete pa ni bilo utolažiti. Vergla se je k nogam grofice ter milo prosila odpuščenja. „Oh“, djala je, „rada dam svoje življenje, rada dam zadnjo kapljo kervi, samo da mi je moč otroka rešiti roparskih rok. Kaznujte me po zasluženji, samo odпустite mi!“ Grofica ji je odpuščila, vendar ji reče: „Glej Marjeta, zakaj si zanemarila moja naročila? Jaz ti sicer odpuščim, ker vidim tvojo dušno boleost; vendar dobro pomni, kaj stori nepokorščina, lehkomišljenost in razuzdano veselje. Dokler bomo na svetu, ne bomo imeli prijetnega trenutka več. V žalosti bomo veneli, kakor so ovenele te-le rožice po tleh.“

Perva žalost se je malo polegla, in grofica se zmislila hlapce poslati v okolico, če bi morebiti kaj pozvedeli o otroku. Šli so, pa vse popraševanje je bilo zastonj, vsak je prišel žalosten nazaj. Marjeta jim je hodila naproti, a vselej se je z nova zjokala, videča, da o otroku ni sledù. Sčasom se celo najhuje rane zacelijo in Marjeta je tudi postala mirneja. Vendar vsakemu se je v srcè usmilila, ker je bila bleda ko zid in je okrog hodevala kot senca. Nekega dne pa izgine iz gradu in nikdo ni vedel, kam je prešla.

IV.

Roparska jama.

do je dete vgrabil? Stara gerda ciganka kot oglje černih las in rujavega obraza. Baba je ljudem srečo napovedovala in goljufala ter okradla, kjer jih je mogla. Že prej enkrat je sleparila v gradu, in si ga na tanko ogledala. Bila je dogovorjena z godci. Ko so ti godli in piskali, da je vse prebivalstvo doli letelo, splazila se je ciganka skoz male vertne vrata, ki so bile slučajno odperete, na vert, in odtod po zakotnih stopnicah v gorno nadstropje. Urno je poiskala otroka, ter odvedla njega in nekatere dragocenosti, ki so ji ravno v roke prišle. Ne da bi je bil kdo čul, ali videl, smuknila je ravno tako naglo skoz vert v bližnji gojzd. V gostem germovji je ostala skrita, dokler se je storila noč, potem pak je dalje potovala. Hodila je po samih stezah

in skrivnih potih. Sè živežem se je bila dobro preskerbela. Po dnevi je tičala v germovji ali v žitu, po noči je šla pa naprej. Prišla je za nekoliko dni v sterma hribovje. Tamkej je peljala pod zemljo grozna votlina — nekdej rudarska jama, — ki je bila pa težko najti, kajti vhod vánjo je bil zapažen s skalami in gostim ternjem. Ciganka se je že vedela preriti skoz to ternje in skalovje, ter je prišla do železnih vrat. Odperla jih je s ključem, ter jih za sabo zopet zaperla. Pazno je stopala naprej po tamnem hodniku, ki je bil gotovo uro dolg ter prišla slednjič v jamo — skrivni berlog roparske druhali.

V tej jami so stanovali roparji; tû so se skrivali pred zasledovalci, tû so imeli shranjene v težkih zabojih uplenjene dragocenosti, bogata oblačila, zlato in srebro. Ko je ciganka z otrokom prišla v jamo, sedeli so roparji dobre volje pri kozarci vina, kačili so in kvartali. Grozni so bili ti možje; dolge brade so imeli in oko jim je bilo divje. Veselilo jih je čuti, da je ta otrok sin grofa Friderika Hrastarja; hvalili so ciganko, da jim je mladega grofa dovedla, ker dolgo že so želeli v pest dobiti otroka plemenitih staršev. „Dobro si jo zadela, stara ciganka“, djal je vodja roparjev; „ako bo kdo izmed nas vjet, naj le žuga, da bomo mi drugi tega otroka do smerti mučili, in stavim, da se mu ne prigodi nič žalega, morda ga še celo izpustè.“ — Ciganka je roparjem kuhala in jim gospodinila. Njej tedaj poveljnik ukaže, skerbeti za otroka in ga skerbno hraniti, da ne bi morda zamerl,

V tej jami je mali Ljudevit vzrastel in se govoriti učil. Prav nič se ni spomnil očetovske hiše; tudi ni imel pojma o solncu, mesecu in o krasni zemlji. V to grozno stanovanje ni nikdar zasijal prijazen solnčni žarek. Svetilnica je visela od stropa; gorela je noč in dan, a le slabo je obsevala gole stene. Živeža ni manjkalo v jami; roparji so nanесли kruha, mesa, sočivja in posebno tacih jedil, ki se dadó dolgo hraniti; tudi z vinom so se oskerbeli. V enem kotu jame je stal sod vode, katero so po potrebi obnovili. Ciganka je bila varčna z vodo in tudi Ljudevitu je to varčnost priporočala, kajti studenec, od koder so vodo donášali, bil je daleč od jame. Spali so roparji na slami, a ta je bila pregernjena z dragocenimi perti.

Ljudevitu se je sicer dobro godilo v jami; jesti in piti je imel dovolj, le poduka mu je manjkalo. Nikdo ga ni učil brati ali pisati, in od Boga ni bilo med to druhalijo nikdar govorjenja. Le eden izmed mlajših roparjev se je rad vkvarjal z dečkom, ter mu pogosto donášal igrače: iz lesa zrezljane podobice, pastirčka z ovčami in ovčarskim psom, vertec z različnim drevjem, na katerem je viselo rumeno in rdeče sadje, malo zercalo in druge igrače. Ta mladi ropar je bil sin poštenih staršev, nekdam sam pošten, a igra ga je tako daleč zapejljala. Ohranil je vendar mehko serce in rad se je poigral z Ljudevitom. Enkrat mu je prinesel malo flavtico, in ga naučil svirati več pesem. V drugo je privel umetno narejenih cvetlic, in ga učil umetno zrezljavati rožice iz pisanega papirja. Deček se je stem kratkočasil marsikako uro. Najljubša pa mu

je bila podobica svoje matere, katero je ciganka v gradu ukradla. Slikarija je bila umetna in obraz neizrečeno mil. Okvir je bil zlat, obsejan z dragimi kameni, in čez podobo kristalno steklo. Toda le redko jo je Ljudevit dobil v roko, in še takrat za malo časa, kakor je bila namreč ciganka pri volji.

Omenjeni mladi ropar je to podobo tudi večkrat opazoval; spomnil se je svoje matere in solze so mu prišle v oči. „Vbogi deček,“ mislil si je sam pri sebi, pogrešati moraš tako ljubeznjive matere, ter medleti v tem groznem berlogu. Sam Bog vé, kako se mati za-te joče. O kako rad bi te jaz k njej pripeljal, da bi mogel; a sam sem kakor vjetnik! Kedaj bi bil že pobegnil iz te družčine, a moji hudobni tovarši me neprestano čuvajo.“ — Kakor rečeno, imel je ta človek še zmirom dobro serecé. Z dečkom se je pogosto pogovarjal, pripovedoval mu zanimivih reči v veselje in v poduk. Le Boga in večnosti ni smel omeniti, sicer bi ne bil dobro shajal z drugimi roparji, ki so se bali, da bi se jim ne zbudila vest po tacih pogovorih.

v.

Ljudevit poskuša zbežati.

otovo je moral deček, ko je že bolj odrastel, zelo radoveden biti, kam neki možje vedno hodijo. Prosil jih je tedaj, naj ga enkrat sâboj vzamejo. Obljubili so mu sicer, da ga že vzemo pri priliki, a kratko in resno so mu dozdej vselej odbili prošnjo. Enkrat so zopet šli na rop, le ciganka je ostala v jami, ker jo stare noge niso več nosile. Nadležna je postala; včasih je po cele ure sedela in berlela pri luči, — videla tako ni dosti — kerpala staro obleko ali pa denar štela. Kadar se je naveličala, jela je spati, ter je smerčala po več ur vkup. Mlademu Ljudevitu ni bilo več prestatu v tej žalostni družbi. Ko je tedaj ciganka prav krepko smerčala, prižge deček voščeno svečo, ter se poda naprej po hodniku, koder so možje vselej odšli. Čez dolgo časa pride do železnih vrat, poskuša jih odpreti, a bile so terdno zaklenjene. Žalosten se verne nazaj. Kmaló

pa zapazi, da je razen hodnika, po katerem je prišel, še veliko družih na desno in levo. Serčnost velja. Ljudevit zavije v stran in hodi dolgo dolgo v enomer. Sveča je skoraj do konca pogorela, kar zapazi v daljavi, kakor bi svetila luč. Radoveden stopa urno naprej, in luč se mu zdi vedno svetlejša in večja, kakor bi stala na konci velika svetla podoba. Nič se ni bal, ampak serčno je korakal naprej, in prišel končno do razpoke v skali, skoz katero je sijala jutranja zarja. Ker je bila razpoka dovolj široka, bil je deček z enim skokom zunaj.

Ne da se popisati, pa tudi ne povedati, kako je bilo dečku pri sercu, ko se je čutil prostega temnega berloga; pervikrat je vperl oči v jasno višnjevo nebó. Pred njim so se razprostirale pisane livade in v nebo kipele visoke, z gojzdi obraščene goré, z eno besedo — krasna zemlja. Bilo je jasno jutro, in nebo se je bliščalo ko ogenj; gore in gojzdi zdeli so se pozlačeni. Vse je bilo lepo zeleno in tički so prepevali, da je bilo veselje. V dolini se je videlo jezero in v čisti vodi je odsevala juterna zarja. Deček je bil ves iznenađen; zdelo se mu je, kakor bi se bil zbudil iz dolzega spanja. Od samega začudenja ni mogel govoriti, ampak nem je gledal to čudo. Slednjič se vendar oglasi in reče: „Oh kako lepo in krasno je, kar vidim! Kako daleč in na široko se vse razprostira pred menoj!“ Zdaj je operl oči v visok, košat hrast, zdaj zopet opazoval zeleno smereko, ki je rasla med stermim skalovjem. Cveteč germ, zelena trava, pisane cvetlice, vse si je ogledal.

Zdajci priplava solnce na obzorje; deček je kar obstermel. Zdelo se mu je, da so se oblaki vžgali tam nad daljnim hribom; pa kmalo se je solnce odločilo od hriba in se pokazalo v okrogli in zlati podobi. Ne da bi vedel, vskliknil je: „Kaj pa je to? O kako čudežna je ta luč!“ Dolgo je oči vpiral v solnce, a slepilo ga je tako, da jih je moral proč obrniti.

Stopil je malo naprej, toda polagoma, da ne bi pohodil nežnih cvetic. Pri tem ugleda mlado jagnje, ki je ležalo pod cvetečim germom. Vesel je zaklical: „Oj lejte no! Jagnjiček, jagnjiček!“ Hitel je k njemu in ga z roko pogladil. Jagnje se je zgenilo, vstalo in zameketalo. Deček se je ustrašil in par korakov nazaj stopil. „Kaj je to, djal je osupnjen? To jagnje živi, hodi in se glasi! Moja so bila nema in mrtva in same se niso ganila! Kdo je dal temu življenje?“ — Hotel se je z jagnjičem pogovarjati; marsikaj ga je vprašal, a jagnje je vedno le meketaje odgovorilo.

Od nedaleč se je približal mlad pastirček, lep, rudečelic mladenček rumenih las, ki je zgubljen jagnje iskal. Dolgo je od daleč opazoval našega Ljudevita in zelo čudno se mu je zdelo njegovo vedenje. Ljudevit, videč mladeniča, se je ustrašil; a ta ga prijazno pozdravi, da se je Ljudevitu koj sercé pomirilo. „O kako lep si ti!“ djal je mladenču. „Povej mi vendar, jeli tvoja ta velika in visoka votlina? Oh dovoli mi vendar, da ostanem vedno pri tebi in temu jagnjiču!“ Mladeneč ni razumel teh besedi, in mislil je, da deček ni pri zdravi pameti. Vpraša ga, odkodi

da je. Deček pravi, da je iz tal prilezel; pripovedal je o stari materi in od bradatih mož, ki ga nikdar niso hoteli saboj vzeti na svoje pota, in da je zdaj sam našel pot v to neizmerno votlino. Pastir je koj razumel, kaj to pomeni in velik strah ga je prešnil. Vendar deček se mu je smilil, zatorej je njega vzel v eno naročje, jagnjička v drugo in bežal ž njima, kakor da so mu roparji že za petami.

VI.

Puščavnik.

hribih, popolnem v samoti je živel star in častitljiv puščavnik, ki je štel

nad osemdeset let. Oče Remigij — tako mu je bilo ime — je bil moder in pobožen, zategadelj ga je čislalo mlado in staro v okolici. K temu puščavniku se je namenil pastirček z detetom. Samotarjeva kočja je stala tik jezera v znožji malega hriba, skoraj da skrita v samem tertji. Krog in krog so rasla košata sadna drevesa in tla so bila obsejana najgoršimi cvetlicami in gorskimi zeliši. Za kočjo se je razprostiral mali vinograd in poleg njega se je na ozki njivici majala visoka stern. Celo med skalovjem, kjer je bilo le malo zemlje, raslo je sadno drevce, ali vsaj kak germiček s sladkimi jagodami. Nad jezerom pa je na stermi skali dvigala se mala kapelica s špičastim stolpkom in le po stopnicah, v skalo usekanih, moglo se je do nje.

Ko je pastirček se svojo družčino skoz vertna vrata stopal, sedel je puščavnik na leseni klopici

pod košatim jabelkom. — Krasen je bil odtod razgled na mirno jezero. — Samotar je bral iz velike knjige. Častitljiv mož to: sreberno-bela mu je brada, in beli lasje mu obrobujejo plešo, lica pak so še zmirom mladeniško-rudeča. — Prijaznega obraza hiti prišlicema naproti, ljubeznjivo nju pozdravi in posluša, kaj mu pastir o najdenem dečku pripoveda. Poln sočutja vzame dečka k sebi, vpraša ga, kako mu je ime, in misel se mu rodi, da je ta deček gotovo plemenitega stanū, brezserčno uplenjen po roparjih. „Deček ostane za zdaj pri meni,“ reče pastirju, „tebi pa naročam, da ga nikomur ne izdaš. Upam, da ga bom ob svojem času zamogel verniti njegovim staršem, dotlè pa ne smè nikdo vedeti o njem. Pri meni je najvarniši zavetje pred roparji; kajti ogibljejo se me, kakor hudobni duh križa. Zlata in srebra pri meni ne iščejo, dobre nauke pa, ki so več vredni, nego srebro in zlato, terdovratno zametavajo.“ Dečku pa reče: „Serčno mi pozdravljen, dragi Ljudevit! Zanaprej bodem jaz tvoj oče; skerbeti hočem za-te, dokler ne zvem za tvojega očeta in tvojo mater. Naročam ti, da me kličeš vedno le z imenom „oče!“

Samotar je postregel mladima gostoma s kruhom in mlekom in za tem je pastir vzel palico v roke, da bi se vernil k svoji čredi. Ljudevit ga je prijel za roko in se jokal, češ, naj nikar ne gre proč; in dal se je vtolažiti le s to obljubo, da ga mladenič kmalo zopet obišče. Tudi mu je ta podaril jagnjička, ki se je seveda Ljudevitu zdel neizmerne cene.

VII.

Solnce in cvetlice.

astir je odšel in dobroserčen samotar postavi dečka na klop poleg sebe in ga vpraša: „Dragi Ljudevit, jeli ti ni nič znano o tvojem očetu in materi?“

„O pač,“ odgovori Ljudevit, „mater imam prav lepo tu — v žepu. Le pogledjte si jo!“ S tem privleče iz žepa podobico, ktere ni pozabil v jami. Danes se mu zdi podoba veliko lepša in svitlejša; zlasti bleskeči kameni slepijo mu oči. Ni čuda; saj dozdej je še ni opazoval pri belem dnevu, na solnčnem svitu, ampak le pri berleči svetilnici v jami. Začudenjem toraj pravi: „Kako je vendar pri vas svetlo, dobri oče! Povejte mi vendar, kdo je gori to lepo, zlato svetilno prižgal, ki vse na okrog tako močno razsvetljuje? Saj še vanjo gledati ne morem! Svetilna v naši jami je pa tako slabo berlela. — Tudi se ta svetilna zmirom višji pomika; ko sem jo ugledal, prišla je ravno izza onih-le gorà, v kratkem pa se je tako visoko pomaknila, da bi je ne dosegel niti iz najvišjega drevesa. Na niti ne visi, to vidim; povejte mi vendar, kdo jo derži in dalje pomika? Kdo hodi tja gori olja nalivat, kadar ga zmanjka?“

Oče Remigij mu razlaga, da se ta velika in svitla luč imenuje solnce; da že več kot pet tisoč let v enomer teka po nebu, in se nikdar ne ustavi; tudi ji ni treba kaplje olja.

„Tega ne razumem,“ reče Ljudevit. — „Oj, kako krasne cvetlice imate tu!“ S temi besedami ustane in skoči k gredi, ki je bila obsejana najgoršimi cveticami. „Oj kak so lepo rudeče, rumene in modre! Peresca pa so tako nežne in lepo zrezljane. Povejte oče, ali ste vi izrezali vse te cvetice? Dolgo ste morali delati in prav majhne škarije ste morali imeti, kajti nekatere peresca imajo kaj tenke žilice. Tudi jaz sem že veliko cvetk izrezal, vendar tako lepih ne znam delati.“

Remigij mu sedaj pove, da noben človek ne more takih rož izdelavati, ampak da vzrasejo iz zemlje. „To ni mogoče,“ ugovarja mu Ljudevit, „meni se bolj verjetno zdi, da ste jih vi naredili.“ Starček odterga dečku semensko kapico maka, strese mu mala črna zernca v roko in pravi, da iz vsacega takega zernca zraste zopet lepa rudeča cvetka, samo da se zerno v zemljo usadi; vse cvetice, ki jih vidi v vertu, zrastle so iz malih zernc. Deček pogleda samotarja, češ, se li šali. „Kaj, iz tako malega zernca zraste velika cvetlica? Potem so pa rastline bolj umetno vredjene, nego najdražja zlata ura!“ — „To je da,“ priterduje Remigij.

Radoveden deček vprašuje še nadalje: „Kdo pa je to zernce naredil? — Zdi se mi, da je zernce bolj umetno, nego so peresca in cvetje.“ — Pregledaval je vse rastline od grede do grede, in nikdar

se jih ni mogel dovelj nagledati. Solnce je stalo že visoko, in dečka je jelo peči. „Oj kako vročino ima ta svetilna,“ pravi; „tako daleč je od nas, pa tako greje. Res čudna luč!“ — Remigij pelje dečka zopet pod jablano, ki je s košatimi vejami hladno obsenčila klopico. Ljudevitu je bila senca všeč. „A, tukaj je prijetno. Drevo je kakor zelen senčnik; varuje nas vročine in blišči se tudi ne pod njim. Koliko je pač peresec na njem! Zdaj pa res dvomim, da bi bili vi, oče, leseno deblo naredili in vse te peresca izrezljali.“

VIII.

Zelišča in drevesa.

Samotar gré v kočó in pogleda za kosilce. Kmali zopet pride na vert, prinese kruha in mleka, za dečka posebej surovega masla in medú, ter malo košarico najlepših jabolk, zá-se koreninic in sočivja, eno lepo rumeno dinjo, ter nekoliko rudečega vina v steklenici. Ljudevitu so jedila izvrstno teknila in ves zadovoljen vpraša samotarja: „Oče, odkod vendar prejmete toliko dobrih jedil? Mar tudi vi kedaj idete na rop?“

Oče Remigij je ravno jabelko olupil in ga Ljudevitu narezal, potem pa djal: „Glej ljubo dete, to jabelko, ki ga ravno ješ, rodilo je drevo, pod katerim sediva. Vsa ta jabelka, ki jih vidiš v košari, zrastle so na tem drevesu.“ Ljudevitu se je to neverjetno zdelo. Zatoraj ga vzame samotar v naročje, pripogne vejico drevesa, ter mu pokaže

mala zelena jabelčka rekoč: „Vidiš Ljudevit, kako rastejo iz vejic! Vsak dan bodo večja in sčasoma tako velika, lepo rumena in rudeča, kakor ona v košari. Celo drevo pa je zrastle iz malega črnega pečka, kakoršne si videl sredi narezanega jabelka. Jaz sam sem vsadil tak peček tú v zemljo, in glej, kako drevo je zdaj iz njega. Kolikor pešek tedaj prejmem iz zrelih jabelk tega drevesa, toliko novih dreves lahko izgojim; te drevesa rodé zopet jabelka s pečki in ko bi mogel, cel svet bi lahko zasadil z jabelki.“

„Tudi kruh, ki si ga vžil, prihaja iz zernja,“ nadaljuje samotar in prinese iz kočé nekoliko žitnega zernja v roci. „Vidiš, iz enega samega zerna se pripravi lahko na tisuče taciš koščekov kruha, kakor ležé pred nama na mizi. Ravno tako se godi žnjim, kakor s cvetličnim semenom ali z jabelkovim pečkom.“ Oče Remigij je dečku natanko razlagal, kako se to verši in mu djal, naj se sam prepriča na njivi, ki je bila pred kratkim še pusta zemlja, danes pa se na njej ziblje najlepša rež. Ljudevit je berzih nog na bližnji njivi in kmalo se prepriča, da je v vsakem klasu mnogo žitnega zernja.

„Na ta način“ nadaljuje Remigij „množijo se vse rastline in zelišča, katere blizo in na daleč vidi tvoje oko. Iz zernja zraste trava, po kateri hodimo, cveteč germ, žito, tertje, velikansk hrast in smereka, pa tudi nizek mah, ki raste po drevesnih deblih. Glej, kar je na mizi, kruh kakor krepilno vino, koreninice in sočivje, kreša, redkev in dinje; celó šibice, iz katerih se košare pletó,

les, iz katerega se ploščeki in sklede stružijo, miza in klop: vse, prav vse je nastalo iz zernja in pečkov. Tù, kjer zdaj prebivam, bila je nekđaj puščava; obdelal sem zemljo, vsadil raznega zernja in glej, da je res obrodilo tisučern sad. Prijetno je zdaj tù stanovati in za živež imam več ko preveč.“

Ljudevit ni še vsega prav umel, vendar je pazno poslušal, kar mu je samotar pripovedoval.

IX.

Studenec in dež.

Solnce se je nagnilo in gredice na vertu so bile že prav v senci. Nekatere cvetice, katere je Remigij najraje imel, ovenele so od hude vročine. Videlo se je, da ne bo dolgo brez dežja, ker dan je bil res soparen; vendar je sklenil Remigij, nežnim rožicam nekoliko priliti, da revice ne ovenejo. Zatoraj vzame škropilnico, prime dečka za roko in gre z njim k studencu, ki je izviral spod velike skale, skala pa je bila obrašena z mahom. Ljudevit je kar z rokama plosknil in zaupil: „Oj koliko je vode! — Pa saj bo kmali jenjala teči. — Toda ni kazno; vedno vre iz skale. Dragi oče, zakaj ne zamašite špranje? Bolj varčni bi morali biti z vodo, sicer vam vsa poteče. Kdo jo bo zmirom odzgoraj ulival?

Remigij se je nasmijal, in rekel, da ta voda skoro tako dolgo že teče, kakor ona luč na nebu

sveti; da nikdar ne jenja vreti in da je ni treba gori ulivati. Dalje, da je jezero sama voda, ne pa veliko zercalo, kakor je Ljudevit menil.

Se ve, to so bila Ljudevitu zopet nova čuda.

Remigij se je vernil z napolnjeno škropilnico in prične zalivati cvetice. Ljubi oče! zakliče Ljudevit, „kaj vendar delate? Rožice bodo zgubile barvo! Nikar jih dalje zalivati!“ Samotar pa reče smehljaje, da rastline ravno tako potrebujejo vode, kakor človek, ker rastline tudi imajo nekako življenje v sebi, in voda ravno jih na novo poživljuje, če so od prevelike vročine onemogle in ovele. Radovedni Ljudevit pa stem ni zadovoljen, ampak vpraša nadalje: „Kako je mogoče vsem rastlinam donesti dovolj vode? Kdo pa poliva one-le drevesa na visoki gori?“ — Remigij pogleda na oblake in reče: „Vse drevesa in zelišča dobé ob svojem času potrebne vode. Tega se boš prej prepričal, nego misliš.“

Ne dolgo po tem razgovoru jeli so se oblaki kopičiti na nebu in kmalu je kapal dež, vedno bolj krepak, skoro da je bila ploha. — Ljudevitu pač nova prikazen. „Hm,“ djal je, „to je pa kaj pametna uredba; koliko dela se stem prihrani! Voda pada v tisučerih kapljicah, prav kakor iz škropilnice. — Povejte mi, dragi oče, kdo pa je privedel na nebo oblake — saj tako menda imenujete to stvar? Kdo je nanosil vode gori, in kdo vzdržuje oblake na nebu, da doli ne popadajo? — „Vse to boš zvedel ob svojem času,“ odgovori mirno samotar. Deček pa je dolgo gledal na oblake, da so se razšli in je dež pojenjal, nebo pa se je zopet razvedrilo in solnce je iz nova zasijalo.

Ljudevitu je dan urno potekel. Kako ne? Saj njemu je bilo vse novo, vse ga je zanimalo in z veseljem navdajalo. Svetal hrošč na cvetličnem perji, polž na drevesnem deblu, deževne kaplice, ki so se na solncu lesketale kakor najlepši biseri, murniček, ki je v travi žvižgal večerno pesem, in koze, ki so se iz gore vračale v samotarjev hlevček: vse te stvari, ki jih mi skoraj vsak dan vidimo, zdele so se Ljudevitu čudežne in Remigij je imel dovolj posla, dečka o vsem poučiti.

Solnce se je bližalo zatonu in videlo se je, da se vtopi v jezeru. „Oj oj,“ zakliče Ljudevit, „zdaj se bo pa svetilna v jezero pogreznila; vgasnila bo, in našega veselja je konec. Kaj nama pomaga, če prižgeva svetilno, saj ni v stani razsvetiti ta neizmerni prostor!“

Remigij ga tolaži, rekoč: „Ne skerbi, dragi Ljudevit. Sedaj pojdeva počivat, in ne trebava luči. Predenj se naspiva, vshajalo bo zopet solnce na nasprotni strani, kakor zjutraj. To se godi vsaki dan. Solnce vedno hodi v krogu in razsvetljuje ter ogreva zemljo in vse, kar je na njej.“

X.

Inenitno vprašanje, nič manj važenj odgovor.

apazili smo že, da Remigij ni na vsa vprašanja dečkova prav odločno odgovoril; marsikaj je zamolčal, da je deček sam premišljal, a ker si ta mnogih reči ni mogel razložiti, jel je zopet popraševati: „Kdo pa stori, da solnce v eno mer teka po nebu?

Kdo je stavil ta visok in velikansk obok nad nami, kdo ga je lepo višnjjevo pobarval? Kdo je vлил toliko vode v ono skalo, da zdaj neprenehoma vre iz nje? Kdo ima v oblasti oblake, ki prosto plavajo na nebu in vse rastline s hladnimi kapljicami okrepčajo? Kdo je učil ptičke lepo milo prepevati? Kdo je podelil malim zerncem moč, po kateri poženejo brez števila cvetic in drevja, kjer koli jih usadimo, in nam zemljo s cveticami in travo zaljšajo? Kdo je vse tako modro in lepo uredil?“

Na to Remigij: „Tedad res misliš, da je nekdo vse to priredil?“

„Gotovo,“ odgovori Ljudevit. „Kdor bi nad tem dvomil, ta nima pameti. Vedite, možje v naši votlini so morali dolgo tleči in sekati, da so jo le malo razširili. Enkrat se je hotela kar podreti, tedaj so jo z velikim trudom podperli sê stebri,

Ta obširen obok pa ne podpira ni jeden steber. Svetilna v naši jami se ni nikoli sama prižgala, pa tudi bi ne bila dolgo gorela, da ji nismo pogostokrat olja prilili. Da nismo žeje terpeli, trebalo je večkrat nanositi friške vode. Dobro vem, koliko truda me je stalo, da sem eno samo cvetlico lepo izrezal iz papirja; dolgo dolgo sem premišljal, preden sem škarje nastavil; zatoraj sem prepričan, da teh cvetic in rastlin ni naredila človeška roka. Serčno rad bi pa zvedel, kdo je vse to naredil, in vi, dragi oče, boste gotovo vedli povedati!“

Ko je Remigij slišal in opazil, da je deček ves prevzet od lepote in veličanstva narave; ko je spoznal, da Ljudevit hrepeni zvedeti, kdo da je ta velik dobrotnik, od kogar vse izhaja, kar je zdaj videl, sklenil je dečka podučiti o božji vsegamogočnosti, dobrotljivosti in modrosti. Z ginjenim, tresočim glasom in solzami v očeh je djal, da je res nekdo vse to ustvaril, namreč: Bog, naš ljubeznjivi oče v nebesih, ki je vsemogočen, dobrotljiv in moder, kateri daje rast ne le cveticam, ampak je tudi nam ljudem vdihnil življenje.

Kaj ne, čudno je moralo biti dečku pri srcu, ko je v jutro prvič videl solnce vshajati, — a še vse drugačega se je čutil v tem trenutku. Tudi v njegovi duši je vshajalo nekako solnce, ko je pervikrat slišal o Bogu, našem dobrem očetu. To solnce je ogrelo in razsvetilo njegovo dušo, da je svet in njegov kras spoznala popolnem z druge strani.

„Glej ljubo dete,“ prične Remigij, ko je videl, da je Ljudevit ves prevzet, „vse kar vidiš, ustvaril

je res Bog. On je postavil oni višnjevi obok, ki ga imenujemo nebo. On je vžgal solnce in vodi njegov tek; solnce pak nam da gledati božja dela, in nam sveti pri naših opravilih; solnce ogreva sad, da zori in se kuha, kakor jedila pri ognji. Bog nam pošilja krepilnega dežja iz oblakov; na njegovo povelje vrejo studenci iz zemlje, da si mi in živali vgasimo žejo. Bog je ustvaril travo in cvetlice in jim podelil krasno barvo in vonjavo. On daje žitu in tertam rast, da imamo obilo kruha za živež in vino za pijačo. Po njegovi dobroti prinašajo drevesa sladkega sadja, dajejo nam o vročih dnevih hladne sence in nas z lesom grejejo po zimi. Bog sam je naučil ptičice peti; on je podelil jagnjiču mehke volne, iz katere je tkana moja in tvoja obleka. Kar potrebujemo za stanovanje in za počitek, vse prejmemo iz božje roke. Vse, kar vidiš, je Bog ustvaril le zavoljo nas; mi pa, ki spoznamo njegovo dobrotljivost, bomo iz serca ljubili tako dobrega očeta; in ako mu bomo zvesto služili, sprejel nas bo enkrat v svete nebesa, kjer je neizmerno več lepote in veselja, kakor tu na zemlji. Boga sicer ne vidimo, on pa nas vidi in sliši, kjerkoli smo; tudi pozna naše misli. Govorimo pa lahko ž njim, kadar hočemo, on nas rad posluša. Bog vlada vse stvari. On te je rešil temne jame in ti je dal, da si prišel do mene. Bog je naš največji dobrotnik, naš najboljši prijatelj, on je naš „oče.“

Ljudevit je poslušal čestitega starčka največjo paznostjo; še ganil se ni, dokler je oni govoril. — Solnce je že davno zatonilo in mrak se je vlegel

na zemljo, ne da bi bil Ljudevit to zapazil. Meseč — prej videti kot mala meglica — svetil je zdaj v čarobni krasoti in brez števila zvezdic se je užgalo na nebu. V jezeru pa so odsevale zvezdice in mesec, kakor da je na dnu jezera tudi tako nebo. Praznična tihota je vladala krog in krog, in sapice so mirovale. Ljudevit je nem zerl v božjo naravo, in prvič je v svojem mladem življenji občutil, da res neka nevidna moč vse vzderžuje in vlada; in ko je oče Remigij sè sklenjenimi rokami zerl proti nebu in molil, povzdignil je tudi Ljudevit prvič ročice proti nebu in za Remigijem molil. Solze so mu oblile lica, ko je premišljal, koliko dobrega je že prejel od Boga, ne da bi ga bil dozdej poznaval. K sklepu je Ljudevit iz lastnega nagiba pristavil še tole: „Zahvalim se ti, o nebeški Oče, da si me rešil temne jame, in me dovedel k dobremu možu, ki mi tolikanj lepega in veselega o tebi pripoveduje.“ Zna se, da je to starega puščavnika zelo veselilo.

Remigij je sedaj za roko peljal dečka v svojo celico, pripravil mu iz mahu mehko posteljco, pregernil jo s pertom in dečka pokril z lastnim plaščem.

XI.

Pot v hribe.

Ljudevit je ostal celo poletje v koči gostoljubnega Remigija. Učil se je marsikaj lepega in koristnega, ter popolnem opustil slabe razvade, ki so se ga v roparski jami prijele, ne da bi bil njihovo malovrednost spoznal. Deček je prišel iz jame bled in bolj upaden, a kmalo so se mu lica rudečila, od dne do dne je postajal gorši; vesel in čil je skakal v nekaljenem veselji, in Remigij je bil prav vesel dečkovega zdravja.

V jeseni sklene Remigij prijeti zopet enkrat za potno palico in se podati med svet iskat Ljudevitovih staršev. Prehodil je že veliko svetà, videl mnogo mest, in tudi zdaj se ni strašil težavnega pota. A kaj z Ljudevitom med tem časom? V hribih je živel oče pastirja, ki je našega Ljudevita k Remigiju dovedel. Bil je pošten mož; njemu

tedaj hoče samotar izročiti dečka v varstvo, dokler se verne — morebiti z veselim poročilom.

Krasnega jesenskega jutra prav zgodaj, ko je zgodnja danica komaj zasijala na nebu, zbudil je Remigij dečka iz sladkega spanja. Podala sta se v bližno kapelico, kjer je Remigij prav goreče prosil Boga, naj bi blagoslovil in vodil njega na dolgem potu. Potem sta nekoliko zajuterkvala, preskerbela si živeža za pot in se poslovila od drage kočice. Ljudevit je bil prav vesel in bister. Hodila sta po stezah, po katerih stopa razen planinarjev in pogumnih lovcev redkokedaj človeška noga. Krog poldneva prišla sta do velikanske skalnate pečine, po kateri so — visoko nad njima — plezale kozè. Tù se vsedeta, da bi se odpočila in malo kosilce povžila.

Ne sedita dolgo, kar pride mladi pastirček blizu in poljubi Remigiju rokó. Mali Ljudevit skoči po konci in od veselja zakliče: Oj oj, glejte mali človeček, kakor sem jaz! Dozdaj sem mislil, da ni na svetu tako malega človeka, nego sem jaz. To je lepo, da nisem sam! O zdaj moraš pa ti kar z nama!“ — Pastirček je prevzel Remigijevo potno torbico, in korakali so naprej. Ljudevit se-vé da, je imel oči in besede le za malega pastirčeka.

Prišli so v prijazno, zeleno dolinico, sredi skalnatih gorá; tù se je pasla čreda ovac — lastnina moža, kateri je imel prevzeti Ljudevita v skerb. Male ovčice, — nektere komaj dober teden stare — dopadle so dečku neizrekljivo. Gladil jih je in jim dajal sladke primke. Remigij pa se je oziral po možu. Tam pod sivo skalo, izpod ktere je

vrel bister studenček, sedela je mlada deklica — v eni roki pastirsko palico, v drugi pa knjigo, in zdelo se je, da je globoko zamišljena v berilo. Imela je belo obleko, pa zelen klobuk. Obraza je bila milega, vendar djal bi skoraj, da se je brala na njem neka otožnost. K tej deklici se podá Remigij. Ona ga sicer še ni videla, vendar govorilo se je o njem tù gori tolikrat, da ga je koj spoznala; zatoraj ustane, prijazno ga pozdravi in se kaže do samotarja prav zaupljivo.

Remigij jo prijazno vpraša: „Ti nisi še dolgo tù v gorah?“ — Deklica pa odgovori, da že več let pase ovce po planinah, vendar k temu možu je prišla v službo šele pred tremi dnemi. „Odkod si pa,“ povprašuje na dalje samotar, „in kaj da si tako žalostna?“ Deklici so kar solzé prišle v oči in pravi: „Oh moj dom je daleč daleč od tukaj. V mladostni nepremišljenosti sem si sama nakopala veliko nesrečo. Bila sem v službi pri visokorodnih in prav dobrih ljudeh. Pestovala sem edinega sinčka grofovske rodbine. Enkrat sem ga pustila samega le za kratek četert ure, ali tedaj so ga uplenili roparji. Vsled tega je nastala v gradu taka žalost, da tam meni ni bilo več živeti; gospé nisem mogla več gledati v taki nesreči, zatoraj sem se podala v samotno gorovje, kjer molim in prosim Boga, naj bi odvernîl enkrat zlo, koje sem jaz zakrivila; naj bi rešil dečka roparskih rok in ga pripeljal v očetovsko hišo, ter konec storil preveliki žalosti. Bog se bo gotovo usmilil; kar besede ne premorejo, premogle bodo solzé, ki jih pretakam dan na dan!“

Na to je djal Remigij ginjenim glasom : „Zdi se mi, da je Bog tvojo molitev uslišal ta trenotek.“ Rekši potegne podobo Ljudevitove matere iz žepa, pokaže jo deklici in pravi : „Poznaš li to podobo?“ — Deklica nekaj od strahu nekaj od veselja glasno usklikne : „O Bog! To je podoba grofice Hrastarjeve, matere uplenjenega otroka!“

Ko mladi Ljudevit ta krik začuje, pridirja urno na mesto. Serpo gleda deklico, kajti to mu je zopet nova prikazen; milovaje jej reče : „Zakaj se jočeš? Si li lačna? Glej tu imaš kruha in jabolk, jej in utolaži se!“

Remigij pa se oberne k deklici, rekoč : „Glej ta deček je tisti otrok, ki je bil s podobo vred uplenjen.“ — Tedaj je deklica kar padla na kolena, sercé ji je urneje bilo, roke je proti nebu povzdignila in takole govorila : „O dobrotljivi in usmiljeni Bog, ti si uslišal mojo molitev! Noč in dan sem zdihovala, in ti me nisi zavergel! O sprejmi milostno tudi mojo zahvalo, katero z besedami izreči ne morem!“ Serčno je objela malega Ljudevita in rekla : „Bog te sprejmi, mileni Ljudevit, in Njemu hvala, da te je nam zopet podelil! Se mi li sanja, ali te v resnici vidim pred saboj? — O pač, prav ti si! Saj si očetu popolnoma podoben! O kako bodo veseli tvoja mati! Vesêli se tudi ti, kajti precej hočemo poiskati tvojega očeta in mater!“

Tudi Remigij si je obrisal solzo iz očesa in djal : „Hvaljen in česčen bodi Gospod Bog! Tvoja previdnost vidno vlada tega otroka. Posušil boš solzé te uboge deklice, ki je neprestano plakala in molila za njegovo rešitev.“ Dete bodeš povernil

žalojočim staršem in mene si rešil dolzega popotovanja, kajti že prvi dan se je splečal moj trud!“ Tvoja dobrotljivost in usmiljenje naj bode vekomaj češčeno!

Mladi pastirček je ostal pri čredi, ti trije pa so se podali v bližno kočo kmetovalca. Kmet in ženica sta jim prišla prijazno naproti in ko nju Ljudevit zagleda, precej vpraša: „Jeli sta to moj oče in mati? Tako sta prijazna, precej bi ostal pri njih.“ Žal mu je bilo, ko je slišal, da nista to njegova roditelja, kajti večje ljubeznjivosti si ni mogel misliti. V koči so nekaj malega zaužili, potem pa so se precej dalje na pot podali: Remigij, Ljudevit, deklica in mladénič, ki je Ljudevita rešil. Na večer so prišli v dolino, kjer je Ljudevita zanimala precej velika vas, češ: toliko hiš pa še nisem videl. Drugo jutro so najeli voz in se odpeljali, upajoči, v dveh, treh dneh dospeti v Hra-starjev grad.

XII.

Nepričakovani gostje.

Pervi dan so se prav urno vozili. Ljudevit je imel povsod oči. Zanimale so ga vasi in gradovi, ki so se mu zdeli, da švigajo mimo vozá. Kadar je kaki grad zagledal, vselej je vprašal, je li Hrastarjev, a vselej so mu odnikali. Druzega dnè na večer so prišli v temen gojzd. Cesta je bila tako slaba, da so se le počasi naprej pomikali, pa še nevihta je nastala in dež je začel liti, kakor iz škafa. Stemnilo se je popolnoma in dalje ni bilo iti, zato raj so se naši popotniki ustavili pred gostilno sredi gojzda, da bi prenočili, in drugo jutro zgodaj zopet odrinili. Vsem je bilo znano, da se tú roparji večkrat gostijo, vendar kaj je bilo storiti? Nekaj malega so večerjali, potem pa trudni se podali k počitku, in res kmalu zaspali. Le oče Remigij, ki je bil Ljudevita vzel k sebi v spalnico, čul je še

blizo do polnoči: klečal je poleg mize, na kateri je gorela sveča, molil in bral.

Naenkrat se začuje velik polom pred hišnimi vratmi. Slišal se je divji možki glas in razbijanje po vratih in oknih. V hiši so se vsi zbudili, in ne malo ustrašili. Remigij pride iz spalnice in že ga je čakala Marjeta odzunaj. „Oh ljubi Bog,“ tožila je, „bojim se, da so roparji pred vratmi in zopet nam bodo uplenili mladega grofa.“ Remigij ji veli molčati, in gre doli; tû so bili zbrani domači, vsi pretrašeni in nobeden se ni upal odpreti. Možje so pa zunaj v enomer razbijali po vratih in žugali, da jih ulomijo, ako jim domači ne odprò. Remigij, ki se družega ni bal, kot Bogà, djal je: „Veste kaj, vrata nas ne morejo obvarovati, Bog pa nas bo hudega branil, kajti v njegovi oblasti smo vsikdar. Morda se z lepa pobotamo z možmi. Poskusimo!“

To reče in odpre vrata; zdajci pa stopijo v vežo štirje bradati in oboroženi možje in eden je svetil z gorečo bakljo. „Poveljnik nas je poslal naprej,“ rečejo, „da preiščemo vse labe lete hiše: on pride kmalo za nami in bode tû prenočil; zato-raj nam odprite vse prostore, da jih pregledamo!“ — Remigij jih vpraša, kako se njih poveljnik imenuje; in kdo popiše njegovo stermenje, ko izve, da je možem poveljnik — Henrik, grof Hrastar. Pripovedovali so vojščaki, da se grof šele zdaj vrača iz vojske. Ko je ozdravel, ni se vernil domov, ampak bojeval se, dokler je bil sklenjen mir. Mir je storjen in zdaj se vračajo domov, kar jih ni obležalo doli na turški meji.

Razume se, da so se naenkrat vsim obrazi zvedrili. Vse je hitelo vojščakom postreči, ti pa so tudi prijazni postali in prosili odpuščenja, da so tako razbijali, češ, tudi vojak ne stoji rad v taki plohi pred hišo, in še celo o polnoči. Nadalje so pravili, da so v temi pot popolnem zgrešili; in Bog zna kako dolgo bi bili še okrog tavalni, da niso zagledali v daljavi luč v tej hiši.

Res božja previdnost je hotela, da je Remigij tako dolgo molil pri luči, nevedé, da stem grofa in njegovo spremstvo privêde na pravo pot. Pobožen starček je vse pripisoval tej previdnosti, zatoraj je tudi zdaj glasno slavil Boga in njegove naredbe.

XIII.

Veselje blazega očeta.

tem je prišel grof z ostalimi vojščaki v hišo. Bil je visoke rasti in plemenitega obnašanja. Prijazno je pozdravil Remigija in mu velil spremiti ga v pripravljeno izbo. Sedla sta; služabniki so prinesli vina, nalili kozarce in terčila sta po starodavni šegi.

„Bodite mi serčno pozdravljeni, častiti oče!“ nagovori grof Remigija. „Prijetno je pač pod streho v gorki izbi; hvala Bogu, da smo se plohi enkrat odmaknili. Vendar povem vam, da mi je še prijetniša vaša družba. Odkritoserčnost se vam bere na obrazu, tudi jaz vam moram razoteti svoje serečè. Kakor vidite, so moji vojščaki dobre volje, in kaj bi ne bili! Čez dolgo se zopet vračajo v svojo domovino. Jaz pa — njihov poveljnik — sem malo da ne žalosten. Bojim se, da doma ni vse v redu.

Soproga mi je sicer zdrava, kakor mi je zadnjič pisala, a za sinka me skerbi, kajti pismo pravi, da ga težko še najdem pri življenji. Oče Remigij, vi ste znani z mnogimi vitezi, saj ste bili tudi vi enkrat pogumen vojščak. Vidim, da ste na popotovanji, morda ste bili celo na mojem gradu; povejte mi, kako je z mojimi, ali saj vlijte v moje srece hladilo tolažbe!“

Nam je znano, da je zamogel Remigij popolnem umiriti grofa. Djal je: „Do vas, gospod grof, imam prijetno sporočilo. Vaš sin živi in je zdrav. To vam je ljubeznjiv deček, kakoršnega še nisem videl.“ — „Kaj, vi ga poznate?“ vpraša radoveden grof. „Dobro ga poznam“ pravi Remigij, „in tudi vem, kaj se je ž njim godilo, ko ste bili vi na vojski.“ Samotar je grofu povedal, kako je bil deček uplenjen, kako se je rešil in v dokaz, da je Ljudevit sin njegov, pokazal je grofu podobo grofice, ki je bila z dečkom vred uplenjena. Grof je kar stermel; vendar ko podobo zagleda, reče: „Res, to je grofica, moja soproga! Ali Bog zna, ima li še tako cveteč obraz? Vboga žena je veliko preterpela! — Kje pa je zdaj deček?“ — „Tù v hiši“ odgovori Remigij. „Kaj, tu v hiši je? Zakaj mi niste tega koj povedali? Hitro hitro me peljite k njemu!“

Remigij vzame svečo z mize, ter gre z grofom v izbo, kjer je Ljudevit sladko spal. Lep je bil, kot angelj, in grof se ga kar ni mogel nagledati. Solzé so ga oblile in djal je: „Moj Bog, ko sem šel na vojsko, kako je bil majhen, zdaj pa je že tako odrasel! Draga mi soproga, zdaj šele razujem,

zakaj mi nisi resnice pisala. Bala si se žalostiti moje očetovsko sercé!“ Prijel je dečka za roko, rahlo ga poljubil, in klical: „Ljudevit, Ljudevit, ustani! Glej oče tvoj je tukaj!“ Ljudevit začne mencati si oči, in dolgo se ni mogel zdramiti. Slednjič zaupije ves vesel: „Bog vas sprejmi dragi oče! Ali so mati tudi prišli?“ — Grof je vzel dečka v naročje in se od samega veselja jokal. „Ljubo dete,“ djal je, „božja previdnost te je rešila in jaz se ne morem Bogu dovelj zahvaliti, da te zopet imam.“ „Tudi jaz sem mu hvaležen“, reče Ljudevit. „Bog je dober in ljubeznjiv, in veliko veselje nam je pripravil.“ — Ko se je deček popolnoma zdramil, odgovarjal je prav živo in modro na vse grofova vprašanja, in grof je bil neizrečeno vesel Ljudevitove bistrumnosti. „Oče Remigij,“ djal je, „koliko hvalo sem vam dolžen. Ko bi vam svojo grofovino podelil, še ne bi bil plačan trud, ki ste ga z mojim sinkom imeli.“

Marjeta je tudi prišla v izbo in je boječa stala pri vratih. Grof jo prijazno pozdravi in ji roko poda, češ, vse je odpuščeno. Roparjem pa je oestro žugal, in še tisto noč dal pogumnišim vojakom povele, naj jih poiščejo v njihovi jami ter jih pripeljejo v grad. — Zopet je ljubkal malega Ljudevita in celo noč bi bil ž njim kramljal, da ni Remigij silil k počitku, ker so bili vsi spanja potrebni. Trebalo je drugo jutro zgodaj ustati, ako so hoteli še pri dnevu priti na Hrastarjev grad.

XIV.

Utolažena mati.

Blaga in pobožna grofica je med tem imela žalostne dni. Smejala se ni nikdar in tudi v gradu je bilo bolj tiho in mirno. Ko je bil mir sklenjen, pogrenila se je njena žalost še huje. Mož ima priti domú in kaj bo djal, ko Ljudevita ne bo? Jokala je in ihtela: „O Bog, da sem tako nesrečna! Vse se veseli sklenjenega miru, le meni seka to nove rane. Žené — če tudi uboge — veselè se prihoda svojih mož, le jaz edina se bojim grofove vernitve. O kako bo žalosten, ko Ljudevita ne najde med nami. Na tem svetu pač za naju ni več veselja!“ Neizrečeno tesno ji je bilo pri sercu. Nikjer ni našla pokoja. Zdaj se je podala v grajsko kapelo, zdaj na vert, pa zopet v svojo izbo; le v molitvi se ji je umirilo sercé. Mislila si je: Bog, ki cel svet vlada, zamore tudi njej pomagati. Kolikrat se stvari bolje iztečejo, nego li pričakujemo.

Nekega dnè je sedela grofica v najbolj senčnati lopi na vertu in jokala. Prav huda žalost jo je obhajala, da je kar glasno ihtela: „O dobrotljivi Bog! Usmili se vendar enkrat mene in mojega soproga in reši naju grozne žalosti. Daj, da se zopet snidemo vsi trije, oče, mati in sin, ki smo bili tako dolgo in daleč vsaksebi. Ti, ki si milostljiv, in rad lajšaš bolečine, verni nam dražega otroka!“

„Oče nebeški! Vem, da sem grešnica, vendar sem tvoja hči, in ti si moj oče. Gotovo me ti bolj ljubiš, nego jaz svojega otroka. O slušaj me — tvojo hčer, in nikar me ne zaverzi, ki se zaupanjem k tebi zatekam!“

V tem začuje nekoga bližati se ji, pogleda iz lope in kdo je? — Marjeta. Ravnokar je namreč naša družba dospela v grad; Marjeta je hitela naprej, da bi čem prej razjasnila lice grofici. Ko grofica Marjeto zagleda, jame na novo upati, zlasti ker je deklica nekako vesela videti. Preden je grofica govoriti zamogla, začne Marjeta: „Milostna gospá! prejmite veselo sporočilo o dragem vam Ljudevitu! — Ljudevit živi in kmalu kmalu ga bodeite zamogli stisniti na materno serecé.“ Marjeta še ni skončala, ko stopi Remigij v lopo, da bi grofico pripravil na veselje, ki jo čaka. Mož je bil res previden; saj vemo, da iznenadena žalost, pa tudi veselje lahko zdravji škoduje in življenje v nevarnost stavi. Grofica sevè da je bila popolnem utolažena; slutila gotovo ni, da bo njena molitev že zdaj uslišana. Vesela se podà z Remigijem v grad in mu pripoveduje, kako je srečna,

da bo že v par dnéh zopet videla drazeга moža in ljubo dete.

Ali ko stopi v izbo, že ji hiti naproti grof z Ljudevitom v naročji. Kdo popiše sedaj njeno veselje? — Terdno se je oklenila grofa in otroka in dolgo jokala ter pretakala solzé veselja, ne da bi zamogla le besedico spregovoriti. Slednjič se vendar oglasi: „O ljubi moj mož, o ljubo dete! — Da sem le to doživela, zdaj pa rada umrém. — Božja pota so res čudna! Glej, dragi Friderik, tresla sem se in bala tvojega prihoda, zakaj brez deteta bi nama ne bilo živeti. Mesto da bi ti ga bila jaz pripeljala naproti, prineseš mi ga ti v svojem naročji. Strašno nas je bila zadela božja roka, a stvar se je veselo končala. Dokler živim, hočem terdno zaupati v Boga, naj mi pošlje kar koli. — In ti, dragi Ljudevit, kako si zrastel! Vse prestano bom pozabila, da te le zopet imam! Tako dolgo smo bili ločeni, zdaj pa smo zopet skupaj. Bogu bodi zato čast in hvala!“ Dolgo so se tako razgovarjali in Boga hvalili in solze veselja so jim tekle po licih, tudi Marjeta je jokala; še stari Remigij je bil ganjen, da so se mu oči rosile.

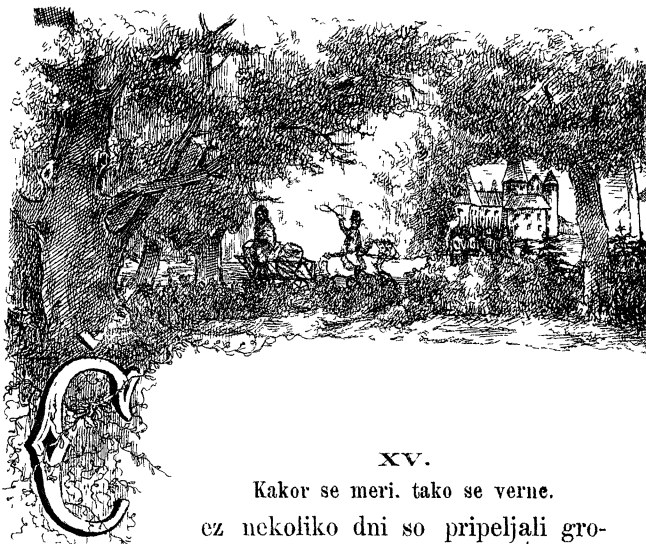
Ko se je burno veselje malo poleglo, jel je Ljudevit pripovedovati dogodjaje svojega življenja. Prav s živo besedo je pravil in mati se je smijala in jokala, kakor je prišlo. Posebno zanimivo je načertal prizor, ko je namreč pervikrat stopil na poveršino zemlje, pridši iz jame skozi skalnato razpoko. Z največjo spoštljivostjo pa je pravil o ljubeznjivosti in skerbi očeta Remigija, kateri ga je

pervi učil Boga spoznavati. Solze hvaležnosti je imel Ljudevit v očeh, ko je končal svojo povest.

„Tudi jaz,“ reče grof, „bi si skoraj želel v taki jami vzrasti. Mi smo preveč razvajeni pogleda krasne božje narave, zatoraj nam večasih oterpne ali omaga ljubezen do Boga. Da bi tudi mi naenkrat bili postavljeni na svet, sevè, ko smo odrasli in k pameti prišli, o kako bi se čudili lepoti božjih stvari; kako hvaležni bi bili Bogu, ki je vse le nam v prid in veselje ustvaril. Res, neskončna je božja vsemogočnost, božja modrost in dobrotljivost!“

Na to grofica: „Kakor je bilo Ljudevitu, ko je iz podzemeljske jame stopil na poveršje, tako bo nam, kadar dojdemo v sveta nebesa. Ljudevitove igrače: jagnjiček, cvetlice in drevesa so bile le slaba podoba božjih stvari; in jaz mislim, da vsa lepota in veselje svetá je le senca proti lepoti nebes in proti veselju, ki ga bomo tamkej uživali. Veselje; da smo se čez dolgo zopet sešli, le to veselje je morda nekoliko podobno tistemu veselju, ki ga bomo uživali, kadar se zopet snidemo v nebesih — in sicer na veke. Vsaj jaz sem danes tako srečna, kakor da sem v nebesih!“

XV.

Kakor se meri, tako se verne.

ez nekoliko dni so pripeljali grofovi vojščaki roparsko druhal, koje so zasačili v podzemeljski jami.

Po dva in dva sta bila uklenjena, zadej pa je bil voz z uplenjenimi dragocenostmi, in verhu njega je sedela stara ciganka.

Roparji so za gotovo mislili, da se je deček onesrečil v kakem postranskem hodniku jame, ali da ga je zasula skala. Vrata so našli zaperta, skalnata razpoka pa jim ni bila znana. Zatoraj se niso malo začudili, ko zagledajo v gradu dečka stati poleg grofa.

„Mislili smo,“ godel je glavar roparjev, „da ga ni na svetu tako pretekanega in pogumnega, kakor smo mi. No zdaj nas je pa ta otrok prekanil. „Resnica je: Kadar je jabelko zrelo, pade samo z drevesa.“ — Eden izmed godeev, ki so

nam še v spominu, djal je sam pri sebi: „Uplenili smo otroka, da bi se ž njim odkupili, če bi bilo kedaj treba; danes pa smo skoro da v njegovi pesti. Res je, da se hudo s hudim povrača.“ — Oni mladi ropar, ki je bil do Ljudevita tako prijazen in postrežljiv, rekel je: „Božja volja je bila, da se je deček rešil; veseli me, da ga vidim še živega, dasi je to moja smert. Zdaj se spolnuje, kar so mi mati večkrat pravili: hudobneža božja roka gotovo enkrat zadene, ako se tudi v sredino zemlje zaleze.“

Ljudevitu se je ta mladeneč zelo smilil, zatoraj prosi očeta, naj bi mu prizanesel, ker je bil tudi on do njega usmiljen in prijazen. Grof pravi, da za zdaj še ne more ničesar obljubiti; vendar hoče lepo ž njim ravnati, kar bo le moč. Pri zaslisanji se je pokazalo, da ta mladeneč ni ubijal in ropal, ampak je bil le bolj suženj drugim roparjem. Zatoraj ni bil obsojen k smerti, ampak v ječo za vse žive dni. Toda grof je še to kazen zljajšal in sklenil poslati ga v posilno delavnico za toliko časa, da se bo v resnici poboljšal in privadil dela, potem pak naj se podá k materi. „Glej,“ djal mu je grof, preden so ga odpeljali, „kakor se meri, tako se verne; hudo s hudim, dobro z dobrim. Ti si bil vedno prijazen z mojim sinom, zatoraj hočem tudi jaz milostljiv biti do tebe. Smili se mi tvoja dobra mati. Čem bolje se bodeš obnašal v delavnici, tem prej se verneš k njej.“

Roparji so bili usmerteni, saj družega niso zaslužili; ciganka pa je prišla v zapor. Upljenjene dragocenosti so se vernile posestnikom, kolikor se

jih je oglasilo. Od stalega se je pa sezidala velika sirotišnica.

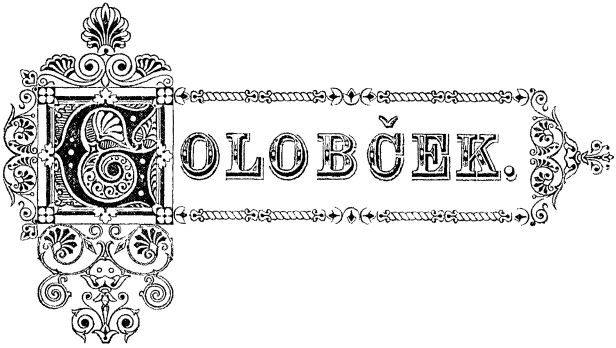
Marjeta je ostala v gradu in je po dolgem terpljenji zopet zadovoljno živela. Mladega vertnarja so že davno zapodili, ker se je bil vdal pijanosti in drugim hudobijam. Razuzdanost mu je naklonila persno bolezen in umerl je v mladeniških letih. Pastir pa, ki je Ljudevita rešil, vernil se je domu, bogato obdarovan od grofa in grofice.

Očeta Remigija bi bil grof najraje imel na svojem gradu. Ostal je res nekaj časa tam, a gnalo ga je vedno tje v njegovo kočico. „Slednje dni svojega življenja,“ djal je, „hočem popolnoma Bogu posvetiti, in samota je takemu življenju pred vsem potrebna. Živel sem dolgo med svetom in ga spoznal po njegovi vrednosti. Naše najimenitniši opravilo je skerb za zveličanje.“

Žalostno je bilo slovò. Častitljevi starček je blagoslovil grofa, grofico in malega Ljudevita, ki se kar ni mogel ločiti od njega. Cela družina je spremila moža do vozà. Stopil je v voz in še enkrat namignil vsem v slovò rekoč: „Zdravstvujte in milost božja naj bo vedno z vami! Na svidanje v svetih nebesih!“

GOLOBČEK.

Poslovenil
P. H. Sattner.

Na starem gradu „Sokolovem“ živel je pred nekterimi stoletji pogumen vitez Vladimir sé svojo pobožno soprogo Vido. Vladimir je bil sèrčan, a zraven mil in dobrotljiv. Kdor je bil v stiskah, pri njem je zadobil pomoč in varstvo. Največji veselje mu je bilo, da so bili vsi ljudje krog in krog gradu srečni in zadovoljni. Tudi gospa Vida je mnogo mnogo delila revežem. Celo po revnih kočah je obiskavala bolnike in jim donašala jedil in tolažbe; kdor pa je v gradu iskal pomoči, gotovo jo je prejel, da le ni bil kak potepuh. Dragica — njuna osemletna hčerka — bila je tudi zelo prijazna do ljudi. Njo je veselilo, če je druge videla vesele. Zatoraj pa je bila Vladimirova družina povsod v visocih čislih in božji blagoslov je bil vedno v nji. Čem več so izdali in med uboge razdelili, tem bolj jim je šlo po sreči. Najbogateji so bili med vsemi vitežkimi družinami na okrog.

Nekega jasnega poletnega dne podali ste se gospa Vida in mala Dragica po kamnitih stopnicah doli na vert. Ondi so vse rastline lepo kazale: zelje je delalo že glave, bob pa se je že visoko ovijal; češnje so jele že rudečiti in vertnice so se razvile iz popkov ter razširjale krasno vonjavo. Sredi verta je stal vodnjak, ki je visoko v zrak

metal vodo, da se je v tisočere kapljice razkrojjevala. Kapljice so se kakor biseri svetile v solnčnem svitu, in rahlo padale zopet v vodnjak. Pri vodnjaku ste se naši znanki nekaj časa mudile, potem pa se podale v košato utico in jele delati oblačilce za neko siroto. Narava je bila mirna, sveta tihota je vladala; le murniček se je oglašal od časa do časa, in prijazno padanje vode se je čulo od vodnjaka.

V tem hipu prileti nekaj v utico — tako naglo, da ni bilo moč zapaziti, kaj. Gospi ste se ustrašile. Pri vходу pa se prikaže velik jastreb z razprostertimi peruti; a ko zagleda ljudi, urno zopet odleti. Dragica se ni upala pogledati, kaj je bilo, mati pa jo potolaži: „Ne boj se dete! Bila je tičica, ki je pred jastrebom bežala.“ Ozre se po utici in zakliče: „Glej, glej, Dragica, bel golobček je; za teboj se je skrnil. Kako je krotak; celo prijeti se da. Veš kaj, zvečer ti ga bom spekla za večerjo.“

„Kaj, speči ga hočete?“ pravi Dragica in z obema rokama poprime golobčeka, češ, da ga reši take osode. „Ljuba mati, tega že ne boste storili! Uboga živalica je pri meni pomoči iskala, in zdaj naj bi jo zaklali? Glejte, kak je lepo bela; nožice pa ima rudeče ko korale. Še zdaj se trese od strahu. Tako ljubko me gleda z nedolžnimi očesci, kakor bi hotela reči: Ne storite mi žalega. Ne boj se, ljuba živalica, jaz ti ne storim žalega, ampak dobro bodeš imela pri meni.“

„Prav tako, drago dete,“ oglasi se mati; „govoriš po mojem, le poskusiti sem te hotela.“

Nesi golobčeka v svojo izbo in daj mu jesti. Nadložnim, ki se k nam zatekajo, moramo pomagati; do terpečih moramo biti usmiljeni, če so tudi le živali.“

Dali so napraviti mali golobnjak z rudečo streho in zelenim omrežjem, ter ga postavili v kot Dragične izbe. Deklica je vsaki dan donášala golobu frišne vode in žitnega zernja, in kadar je bilo treba, posula je tla s čistim peskom. Golobček se je Dragice kmalo privadil in se popolnoma udomačil. Kakor hitro je Dragica kletko odperla, priletel je na njeno roko in ji z roke zobal zernje. Vrat kletke že več ni bilo treba zapirati, kajti golobček je sam rad ostal v njej.

Zjutraj, ko je dan napočil, in je Dragica še spala, priletel je golobček na njeno blazinico in jo tako dolgo budil, da je ustala in mu zernja dala. Dragica se je radi te nadležnosti pri materi pritožila in djala: Že vem, kaj naj storim, da bo zjutraj mir. Vsak večer bodem vratica kletke dobro zapahnila, potem golobček ne more vun, dokler mu jaz ne odprém.“ „Ne stori tega,“ pravi mati; „uči se raji od golobčeka zgodaj ustati. Kdor zgodaj ustaja, je zdrav in vesel, zaspanec pa je čmeren. Sramovati bi se morala, da si bolj lena, kot golobček?“ Dragica se je navadila zgodaj ustajati.

Enkrat je Dragica sedela poleg odpertega okna in šivala. Golobček je hodeval po tleh in pobiral drobtine. Naenkrat pa se vzdigne, in zleti skoz okno na bližno streho. Dragica se ustraši in glasno zakriči; mati pride in vpraša, kaj da je.

„Oh, golobček, golobček!“ pravi deklica in kaže na streho. „Pokliči ga,“ reče gospá. Dragica ga ljubeznjivo pokliče, in v hipu prileti golobček v izbo in se vsede veseli Dragici na ramo. Tedaj poduči mati hčerko: „Bodi tudi ti, kakor golobček, vedno pokorna in ubogljiva, potem bom tudi jaz veselje imela s teboj. Kaj ne, Dragica, da me boš vedno ubogala?“ Ona je obljubila in obljubo spolnjevala.

Nekega dne je Dragica na vertu zalivala zelišča in cveticë. Utrujena se vsede poleg matere na zeleno klopico tik vodnjaka. Golobček se je bil tako udomačil, da je že smel z Dragico na vert. Tudi danes je priletel, da bi pil iz vodnjaka. „Glejte no, mati, kako pazno stopa golobček od kamna do kamna; kako se varuje blata med kamenjem! Snažna živalica to. Bela obleka se težko snažna ohrani, vendar beli golobček nima nikdar niti najmanjšega madeža na sebi!“ — „Dragica je pa včasih celó neprevidna,“ reče mati in kaže na dolgo belo obleko gospice. Ko je namreč Dragica vodo zajemala, ni dosti pazila na svoje krilo, tedaj se je malo onesnažilo. Zarudela je in obmolknila; odslej pa je bila njena obleka vedno čista kot sneg.

Dragica je enkrat popótvala sè svojo materjo in mnogo veselja užila na tej poti. Ko se je na večer domu povernila, priletel ji je takoj golobček naproti in se kazal veselega njene vernitve. Dekla je pripovedovala, da je bil cel dan žalosten in da je gospico povsodi iskal; čudno, da je živalica, ko vendar nima pameti, tako hvaležna in vdana

svojej gospodarici. — „Za to zernje,“ reče Dragica, „za to malo postrežbo je golobček res preveč hvaležen.“ — Na to mati: „Si li tudi ti vselej tako hvaležna? Glej, danes si imela prijeten dan; ali si se že zahvalila Bogu za toliko veselje? Uči se od živalice hvaležnosti!“ — Dragica je res ta večer pozabila moliti in Boga zahvaliti za prejete dobrote. Odslej pa je gotovo vselej molila, preden se je podala k počitku.

Necega jutra je Dragica zopet sedela pred svojo mizico, na tej pa golobček; prijazne oči je vperl v mlado gospico, ki ga je takole nagovorila: „Dragi golobček! Veliko sem se že od tebe naučila in prav hvaležna sem ti.“ Mati pa se zadej oglasi: „Še nekaj prav lepega se lahko naučiš od njega. Glej, čist, bel golobček je podoba nedolžnosti. Golobček ne pozna zavisti, ne prekanjenosti, on ni potuhnjen; tudi noče več veljati, kakor je. Nebeški izveličar nam imenuje to lastnost z eno samo besedo, rekoč: Bodite priprosti kakor golobje. O da bi bila ti vedno priprosta in ponižna, da ne bi nikdar znala, kaj je zavist in potuhnjenost, sploh hudò. Hotel Bog, da bi se vedno zamoglo reči: Dragica je priprosta in nedolžna, kakor golobček.“ — In res, Dragica je ostala v svojem obnašanji pravi golobček.

II.

Vtistem času je bilo neznano roparjev po deželi, ki so neusmiljeno ropali in morili, kjer so mogli, da si človek nikdar ni bil svest življenja. Vitez Vladimir je zbral svoje hlapce, oborožil jih in se podal žnjimi nad roparje. Dolgo jih je zasledoval, slednjič se mu vendar posreči nekatere dobiti v pest, druge pa razkropiti, da se je v deželo povernila varnost in mir. Nekega večera pride tedaj domu, vesel sedi pri kozarci vina in pripoveduje svojim zanimive dogodke. Nocoj je dolgo pripovedoval, zatoraj ste mati in Dragica prijele za lične kolovrate in predle ter poslušale. Pozno je že bilo, sveča malo da ni pogorela. Tedaj stopi v izbo lepa, černo oblečena gospa in za roko pelje mlado gospodično, ki je bila tudi černo opravljena. Vladimir, Vida in Dragica so ustali, ter prijazno pozdravili neznano gospó. Ta pak je začela sè solznimi očmi:

„Bog z vami, blagi vitez! Sicer sem vam popolnoma tuja, vendar se prederzнем nadlegovati vas z neko prošnjo. Jaz sem Pavla iz Višegrada in ta otrok je moja hčer Ema. Bog mi je naložil hudo skušnjo. Moj mož, blagi Miroslav, umerl je vsled ran, ki jih je v lanski vojski prejel. Oh, to vam je bil blag mož, ljubeznjiv soprog in zlatá vreden oče. Pa saj ste ga sami poznali. Zapustil

nam ni dosta, ker je bil predobrotljiv do ubozih, nabral pa si je mnogo zakladov v nebesih. Zdaj pa nam hočejo vzeti še to, kar potrebujemo za živež. Dva lakomna viteza iz soseske me neizrečeno nadlegujeta. Eden hoče imeti zase vse moje polje drugi pa gojzde, in sicer po sami zvijači. Nekdaj sta bila mojemu možu prijazna, a zdaj mene sovražita iz gole lakomnosti. Rajni Miroslav je to previdel, zatoraj mi je djal na smertni postelji: „Zaupaj v Boga in v viteza Vladimira; on ti bo na strani stal.“ Blagi vitez, do vas se tedaj obrnem, pomagajte mi! Kako naj živim, če se sosedje posestva polastijo? Od grajskega kamenja vendar ne morem živeti. Bog vam bo povernil, kar bode te meni dobrega storili!“

Mala Emica — morda tiste starosti, ko Dragica — približala se je tudi vitezu, in jokaje ga prosila: „Blagi vitez! Bodite moj oče in nikar me ne zaverzite!“

Vitez je postal resen, po stari navadi si je podperl z roko brado in nem zerl v tlà. Dragica je začela jokati in prositi: „Ljubi oče! Prosim vas, usmilite se jih! Glejte, ko je golobček bežal pred jastrebom in iskal pri meni pomoči, djali so mati: Kdor se k nam zateče, tega moramo podpirati. Mati so se veselili, ker sem jaz imela usmiljenje z golobčekom. Ta gospica in njena gospa mati pa je gotovo bolj usmiljenja vredna, nego golobček. Rešite nju brezserčnih vitezov, ki so pravi jastrebi!“

Vladimir je odgovoril vidno ginjen: „Ljuba Dragica! Nisem molčal, kakor da ne bi imel

usmiljenja, ampak premišljeval sem, kako bi blagi gospej najbolje in najhitreje pomagal. Z božjo pomočjo hočem vse poravnati.“ Vitez je v tem donesel stol za gospó, Dragica pa jednega za Emo, in vsi so sedli. Vida pa je hitela v kuhinjo poskerbeti za večerjo, kajti v tistih časih je tudi vitežka gospoda bavila se s kuho.

Vladimir je zdaj popraševal po uzrokih, zakaj ona dva viteza toliko tirjata od gospe; in ko je to zvedel, djal je: „Dobro tedaj! Po tem, kar mi poveste, vidim, da je pravica na vaši strani. Jutri zjutraj, ko dan napoči, pojdem z nekterimi spremljevalci tje, in poskusim, če se da stvar z lepa poravnati. Gospa, vi pa ostanete s hčerko tukaj, da pridem, in vam, če Bog da, veselo vest prinesem.“ — V tem je bila večerja pripravljena; sedli so k pogernjeni mizi in dolgo vkup ostali. Drugo jutro pa je Vladimir zasedel konja in odjahal se svojimi.

Dragica je bila zelo vesela, da je ostala Ema nektare dni na Sokolovem. Skazala ji je grad in vert, pokazala jej svoje oblačila, cvetlice in golobčeka. V kratkem ste postale iskreni prijatlici, ker Ema je bila res ljubeznjiva in lepo izrejena deklica.

Za nekoliko dni se verne Vladimir. Ko je v izbo stopil, bila je njegova prva beseda: „Veselo novico gospá! Vaši neprijatelji so od svojih terjatev odstopili in vsega prepira je zdaj konec. Z besedo se sicer niso dali pregovoriti, dasi je krivica očitno na njihovi strani. Vendar ko sem žugal z vojsko vsacemu, ki bi vas še dalje nad-

legoval, minila jih je takoj lakomnost. Gospa! Nobeden ne bo žel vašega krasnega žita in nikdo lovil in sekal po vaših gojzdh!“

Bleda gospa je bila te vesti zelo vesela. Solze veselja so oblile njene oči, djala je: „Bog, zaščitnik vdov in sirot naj vam tisočero poverne, kar ste dobrega storili meni in temu otroku. On naj obvaruje tudi vas vsakojake nesreče!“

Gospa se je morala verniti na Višegrad, in prišel je čas slovesa. Dragica se je težko ločila od Eme; tekle so grenke solze. Kaj naj bi ji dala za spomin? — Ema je večkrat rekla, da bi tudi rada imela tako krotkega golobčeka. Dragica res prinese golobčeka, pritisne ga še enkrat na svoje mokro lice in ga da Emi. Ta se ga brani, ker vé, da je dala Dragica, kaj ji je najljubše, vendar ga je morala vzeti. Še lično kletko je dobila. Dragica priporoča golobčeka Emični skerbi, kakor mati priporoča otroka, ko ga izročeva tujim rokam, potem se Ema z materjo odpelje.

Skoraj da je bilo Dragici žal za goloba. „Rajši bi bila dala Emi svoje zlate uhane,“ djala je materi. Ta pa ji reče: „Kadar zopet Ema pride, lahko ji podariš uhane; za zdaj nisi imela pripravnejšega daru. Bogat dar bi ji ne bil všeč. Stem si pa dala, kar ti je bilo najdražjega in pokazala svojo ljubezen do Eme. Nič se ne kesaj. Glej, tvoj oče so bili pripravljene življenje dati, samo, da bi se vdovi pomagalo. Ti si dala Emi golobčeka, in ta bo sirotici veselje delal. Kdor svojega bližnega v resnici ljubi, ta se bo odrekel vsacemu časnemu blagu, ako ž njim lajša nadloge

zatiranega sobrata. Te dari so Bogu najljubši, in Bog ti bo gotovo povernil, kar si dobri Emici storila.“

III.

Gospa Pavla je zopet v miru živela se svojo Emo na Visokem. Nekega dne že pozno na večer sta poterkala dva romarja na grajske vrata in prosila prenočišča. Nosila sta temnosive romarske halje in imela v roki dolge romarske palice, na klobukih pa pripete školjkine lupine (mušel) po starem romarskem običaji. Vrtar ju je oglasil pri gospej, in ta mu naroči peljati ju v spodnjo izbo, postreči jima z večerjo in kozarcem vina. Po večerji pa gospa z Emo ide k njima.

Romarja sta mnogo pripovedovala o sveti deželi. Vsi grajski so nju pazno poslušali. Gospica Ema pa se je za njune pripovedke najbolj zanimala. Kar jokala je, čuti od tiste presrečne dežele, po kateri je naš izveličar hodil. Pač je želela videti enkrat tiste kraje, pa te želje se ji menda niso nikdar spolnile.

„Draga Ema,“ reče ji mati, „vsak trenutek smo lahko v Sveti deželi, vsak trenutek lahko

obiščemo Oljko goro, Kalvarijo in druge svete kraje, da le pridno prebiramo svete zgodbe. Zakaj s tem berilom spremljamo Odrešenika tako rekoč po vseh njegovih potih; slišimo njegov glas, vidimo v duhu njegovo terpenje, smert in veličastno ustanje. Ako vse to premišljujemo in se k sercu vzamemo, imamo Sveto deželo že v svojem sercu.“

Romarja sta popraševala, kaka je okolica in če ni grad „Sokolovo“ v bližini. Hvalila sta viteza Vladimira, in starejši je djal: „Če ni njegov grad nama preveč v stran, in če je vitez doma, gotovo ga obiščeva.“ Gospa Pavla je zaterdovala, da jima grad ni dosti v stran, in da je vitez doma, ker se je šele pred malo dnevi vernil iz daljšega opravka. „To mi je pa kaj ljubo,“ pravi romar; imam namreč z vitezom mnogo opravka, toraj kar jutri zgodaj odrineva na Sokolovo.

Mati in hčerka ste naročile, Vladimirove preserčno pozdraviti in Dragici povedati, da se golobček prav dobro počuti. Ema je vsacemu stisnila srebernjak v roko, kakor ji je mati naročila. Pavla je pa zaukazala mlademu pastirju, naj romarja v jutro spremi, in jima pokaže pot čez hribe. Vsi so si voščili lahko noč, in se podali k počitku.

Druzega dne odpotujeta romarja. Pastirček ju je vesel spremljal in jima nosil potne torbe. Romarja sta se malo zmenila za dečka; tiho sta korakala po stezi, ki se je vila zdaj gori, zdaj doli. Ko so dospeli verh stermega hriba in je pot zložnejša postala, jela sta romarja razgovarjati se laški. Pastirček je bil rojen Italijan. Na Višegradu so ga sicer klicali Lenart, a on je le raje

lišal „Leonardo,“ kakor so ga zvali na Laškem. Vitez Miroslav ga je osirotelega pripeljal saboj iz laške dežele, in deček ni pozabil maternega jezika. Vesel tedaj, čuti govor v domačem jeziku, hotel je že spregovoriti z romarjema po laški, toda kar sta govorila, navdalo ga je sè strahom in grozo.

Zvedel je iz njunega pogovora, da nista prava romarja, ampak le tako preoblečena; da jima pot ni ravno neznana. Zvedel je, da sta roparja, razkropljena po Vladimirovi četi; zdaj pa se hočeta nad njim maščevati. Pod krinko pobožnosti hočeta prenočišča prositi na njegovem gradu, po noči pa hočeta ustati in viteza s celo družino vmoriti, grad pa oropati in zažgati.

Že se je videlo Sokolovo v daljavi med dvema hriboma, in starejši ropar, Lupo po imenu, djal je svojemu pajdašu, z imenom Orzo: „To tedaj je kačje gnjezdo, kjer stanuje oni grozoviti mož, ki je že toliko naših pajdašev spravil na vislice? Le čakaj; kmalu bodeš poginil v groznih mukah. Zvezati te hočemo, da boš zgorel v plamenu, ki ti ga zanetimo v lastnem gradu!“

Če nam pa spodleti,“ pravi mlajši Orzo, „potem gorjé nam. Splača se pa vendar, malo potruditi se za vitezove zaklade.“

Hudobni Lupo je pa djal: „Meni niso zakladi toliko mar kot vitezova glava. Če njega usmertimo, imamo tudi zaklade, in lahko bomo mirno živeli, ne treba nam več ropati. Čuj, kaj še storiva. Njegovo obleko vzameva saboj. Ti bodeš nosil zlato verigo krog vratú, jaz pa vitežki križec. Zbežala

bodeva v daljno deželo, kjer sva nepoznana, in vse nas bode častilo kot veljavne možé.“

„Vse prav,“ reče Orzo, „vendar meni je nekako čudno pri serci.“

„Kaj čudno,“ zavpije Lupo, „saj smo se do celega zgovorili. Pajdaši naju že komaj čakajo. Kakor hitro zagledajo tri luči na oknu najine spalnice v gradu, pride jih nam sedem na pomoč. To so ti krepki možje, ki zdaj vsako noč čakajo najinega znamenja. Skozi mala vertna vrata jih spustiva v grad, in kaj ne bi mi deveteri pokončali nekoliko spečih ljudi? Pogum velja in sreča je naša.“

Lenartu, čuti te naklepe, so kar lasje kviško stali. Vendar je bil previden in se je delal, kakor bi nič ne umel. Hodil je za njima, tergal cvetlice in piskal na pero. V sercu pa je prosil Boga, naj tem hudobnežem prekriža naklepe. Sklenil je pa, spremiti ju do Soko'lovega, ter vitezu vse razodeti.

Primeri se pa, da se starejši Lupo spodtakne; in skoro bi bil v prepad zderčal, da se ni prijel za ternjev germ. Pri tej priliki je videl deček, da ima ropar pod romarsko haljo res skrit železen in ojster meč; kretal se je pa, kakor bi ne bil nič zapazil. Stari hudobnež se je urno pobral in meč skril, zraven pa dečka oestro opazoval, malo da ne z očmi prederl.

Prišli so do strašnega prepada, v čigar dnu je divje šumela peneča se reka. Na vsaki strani je molela skala nad prepadom, in na njo je bilo operto dolgo smerekovo deblo, le odzgoraj malo

obtesano. Po tej bervi se je prišlo čez prepad. Lupo je djāl svojemu tovarišu: „Morda je pa deček vendar opazil, da sem oborožen; kaj ko bi naju izdal? Zatoraj ga hočem z bervi suniti v prepad, potem se nama ni bati.“

Lenarta je kar mráz obšel pri teh besedah, zaostal je nekoliko korakov in djāl: „Tú čez se pa že ne upam, ker se mi rado v glavi zverti.“

Stari pa reče: „Nič se ne boj dečko; jaz te ponesem čez berv; le pojdi sèm!“ Že je stegnil roke po njemu, da bi ga vzdignil; toda Lenart je vpil in se nazaj umaknil, češ, da bo kar v germovje zbežal, če se mu ropar približa. „Oh pustite me,“ vpil je, „lahko bi oba padla v prepad. In če pridem tje, kdo mi pomaga nazaj? Pustite me domov. Sokolovo ni več daleč in pota ne moreta zgrešiti, toraj sem vama zanaprej odveč.“

Orzo je res mislil, da se deček boji bervi; saj še sam ni stopil rad nánjo, zatoraj je djāl onemu laški: „Stavim, da deček ni ničesar zapazil; vsaj razumel ni, kaj sva govorila. Preneumen je za take reči. Pusti reveža nazaj.“

„Pa naj gre“! oglesi se stari. Vendar berv hočeva podreti. Ko bi bil deček tudi kaj zapazil, nikdo ne more za nama. Mostú pa nobenega ni na daleč. Jutri naj pride, komur se ljubi.“

Roparja vzameta svoje torbe in se podasta čez berv, ne da bi se dečku za postrežljivost zahvalila. Od one strani je zaupil Lupo: „Deček, prav si imel; človek bi se tú kaj lahko onesrečil. Ker je berv že slaba in trohnjena, bova jo poderla, naj pa ljudje boljšo postavijo.“

Rekši sta berv sprožila, da je z grozovitim ropotom padla v penečo reko. Ko sta se roparja za ovinkom skrila, jel je Lenart teči, kar so ga noge nesle, da bi tem prej naznanil gospej strašno poročilo. Komu bi sicer zaupal grozovito skrivnost?

IV.

Na Višegradu pač nikdo ni slutil, kaka nesreča da preti Vladimirovem. Ema je le sanjala o Sveti deželi in o lepih pripovedkah romarjev. Grajski pa so po navadi opravljali svoje dela. Proti večeru podale ste se gospi z Višegrada v dolino gledat, kaka so žita in drugi sadovi. Klasje je že rumenelo, in obetalo bogato žetev. Lan je modro cvetel in dajal polju krasen obraz. Mati in hčerka ste se veselile njunega posestva tembolj, ker se jima je zdelo po Vladimirjevem posredovanji kakor iz nova podarjeno, ter ste hvalile Boga.

V tem pridirja Lenart ves poten in v eni sapi kriči: „Oh milostna gospà! — To je strašno. Možá, ktera sem spremljal, nista prava romarja,

ampak roparja sta in ubijalca. Viteza Vladimira hočeta umoriti, njegov grad oropati in zažgati.“ — Dalje Lenart ni mogel govoriti, preveč je bil upehan. Padel je na tla pod jabelkno drevo, kakor bi bil omedlel, in dolgo dolgo je trebalo, da je zopet mogel spregovoriti.

Pavla in Ema ste kar ostermele. Gospa je zaklicala: O milostni Bog, usmili se blazega Vladimira in njegove družine!“ — „Usmili se ljubljene Dragice,“ pristavila je Ema tresoča se; odverni o Bog to nesrečo, sicer umerjem od žalosti!“

„Oh Ema,“ prosi mati, „hiti v grad, kar te noge nesó, jaz pridem z dečkom kmalo za teboj. Teci urno, in skličí celo družino vkup. Konje naj zasedejo in na Sokolovo dirjajo kar najhitreje morejo, če tudi vsa živina pogine.“

Ema je bila urnih nog v gradu in tamkej vpije, da vse vkup leti. Na kratko jim razloži, da je Vladimirova družina v nevarnosti. Vsi so se zavzeli tožili in vpili, kakor bi bil Višegrad v roparski oblasti.

Sedaj pride gospa z dečkom, ki ji je med potjo dogodke istega dne natančno razložil. „Kaj stojite vnemarni in javkate? Sedite na konje, hitite in rešite, kar se dá!“

Tedaj pristopi stari nadkonjar rajnega viteza, in reče spoštljivo: „Milostna gospa! To ne more biti. Ta dva malopridneža sta komaj še eno uro od Sokolovega; mi imamo po cesti petnajst ur do tje, dan pa se je že nagnil. Z mladim konjem pridem komaj v jutro tje, naši delavski konji pa niso

za ježo. Kar je bilo boljših konj za vojsko, veste da smo jih prodali po smerti viteza. Jaz ne vem za nobenega konja v okolici, ki bi bil sposoben za to.“

Blaga gospa je stala nema in vila roke. Solze so jo oblile, in razprostertimi rokami je molila proti nebu: „Nikjer ni pomoči, kakor le pri tebi, o Gospod! Usmili se vendar blazega Vladimira, ki je bil do mene tolikanj usmiljen. Oh Ema, moli; prosi Boga, da bi naše dobrotnike rešil!“

Ema je sklenila roke in goreče molila: „Ljubi Bog! Pomagaj vendar njim, ki so nam tako ljubeznjivo pomagali!“ Vsi grajski so roke sklenili in glasno molili.

Gospa pa je zopet prigovarjala: „Res težko je priti pred polnočjo do Sokolevega. Vendar naj eden ali drugi poskusi. Ena sama beseda, en sam trenutek in Vladimirovi so rešeni. — Lenart bi gotovo šel, da ni utrujen do smerti. — Martin, ti si mlad in imaš urne noge. Sto cekinov ti dam, če dojdeš o pravem času na Sokolovo.“ ↗

„Gospa! Iz serca rad bi šel, ali v temni noči nikdo ne pride živ čez gore. Padel bi brez dvoma v žrelo divjih prepadov.“

„Pa še berv je poderta,“ ogласi se Lenart, „peruti bi moral imeti, da pridem čez prepad.“

„Kaj, peruti?“ zakliče Ema in oko se ji svetli. „Zdajci mi pride na misel, kako bi se Vladimirovem sporočilo o roparskih naklepih. Vitez sam mi je naročil, naj imam golobčeka perve dni zapertega, sicer bi všel, in se — kakor je daleč — na Sokolovo povernil. Golobčeku tedaj navežemo pisemce krog vratu in ga spustimo.“

„O Bog!“ zavpije gospa, „tisučera ti hvala za to misel; sam angelj božji ti jo je vdihnil, draga Ema!“

Ema hiti po golobčeka, mati pa gre v izbo napisat svarilni listek vitezu Vladimiru. Ta list zvije vkup in ga priterdi na rudeč trak, kojega je golobček vedno krog vratú imel. Ema se poda z golobčekom pred grad, spremljana od vsih grajskih, ter spusti živalico. Ta se urno dviga v sinji zrak — šviga nekoliko trenotij sem in tje, potem pa zleti proti Sokolovem. Vsi so bili veseli in so hvalili Boga, da je Ema to srečno misel vdihnil. Z gorečimi željami so spremljali golobčeka, dokler jim je zginil izpred oči.

Pavla in Ema pa ste bile še vedno v skerbeh. „Bode li golob srečno došel na Sokolovo. Če pa pride v kremplje ropnim ticam? — Če med potjo omaga, ali prepozno pride? — Morda ga Vladimirovi ne bodo opazili in potem gorjé jim! — Mati in hčerka ste sedle k oknu, ter zerle proti Sokolovem. Neizrečeno tesno jima je bilo pri sercu. Kar zasvetilo se bo v daljavi in potem vemo, da je golobček zamudil.

Polnoči je že odbila, a niste se še umaknile od okna. Hud vihar je razsajal po gojzdu in gosta tema je pokrivala zemljo. — O groza! Tam za gorami se sveti. Obe trepetate od strahú. „O Bog,“ zakličé Ema, „že se vidi plamen; vedno višji se dviga!“ Malo da obe niste padle v omedlevico. Vendar kmalo ste se prepričale, da to ni ogenj, ampak mesec je z navadnim svitom naznanjal svoj vzhod, in v kratkem visoko plaval na nebu. Ognja

pa ni bilo zapaziti celo noč. Velik kamen se jima odvali od serca, ko je dolga in strašna noč preminula in je vendar enkrat napočila jutranja zarja. Z veseljem ste jo pozdravile in Boga hvalile za srečno prestano noč.

V.

Pavla in Ema ste tedaj lahko vedle, da Sokolovo ni pogorelo; saj ponoči se ogenj po svitu spozna celo daleč. Vendar ste bile v skerbeh, kaj se je zgodilo s življenjem in imetjem Vladimirove družine. „Rada bi dala ves svoj kinč in še kaj več, ko bi nam kmalu došla vesela vest iz Sokolovega,“ djala je večkrat Pavla. Čakati je bilo treba, ker ni bilo moč poročila dati tako hitro. Godilo se je pa takole na Sokolovem.

Vitez Vladimир, Vida in Dragica so prejšni večer prav veseli sedeli krog mize v gornji sobani. Solnce se je ravno poslavljalо za isti dan in zlati žarki so še enkrat zasijali v jedilno sobo. Tedaj vstopi služabnik in sporoči, da sta dva romarja došla v grad. Vitez reče postreči jima. „Po večerji naj prideta gori povedat kaj zanimivega od njunega romanja. Dajte jima tudi vina, da bosta bolj

zgovorna!“ Služabnik odstopi in Dragica se že veseli slišati lepe povesti. Oh, da so vedli, kaka nevarnost jim preti!

Ko so tedaj srečni in zadovoljni vkup sedeli in se pogovarjali, naenkrat zakliče Dragica: „Joj, joj, golobček!“ Res je ferfetal golobček zunaj pred zapertim oknom in s kljunčekom terkal na šipo, češ, naj mu odprò. Dragica naglo odpre okno in takoj je golobček na njeni rami, ter se ji neizrekljivo sladká. „Glej no Dragica,“ djala je mati „kako lep, rudeč trak ima krog vratú — če se ne motim, je papir priterjen na njem — prav pisemce je. Otrokom res vse pride na um.“

Vitez pregleduje list in vidi odzunaj napisano: „Berite nemudoma!“ „No,“ reče smehljaje, „to ti je sila!“ Vzame tedaj list v roko, bere in — obledi. „Mili Bog!“ zakliče vitez in obmolči. „Za božjo voljo, kaj je?“ vprašate one dve. In vitez bere iz lista:

„Preblagi gospod! Dva romarja, ki sta se danes večer gotovo že pri Vas oglasila, sta grozovita roparja iz one čete, ktero ste vi nedavno razkropili. Starejši se kliče Lupo, mlajši Orzo. Pod romarsko obleko imata meče skrite in persni oklep. To noč imajo namen umoriti Vas, gospó, Dragico in vso družino; grad hočejo oropati in ga zažgati. Na pomoč jima pride še sedem ostudnih pajdašev, ki že več večerov čakajo na zgovorjeno znamenje — tri luči na oknu sobane, kjer navadno ptujce prenočujete. Ta dva roparja jim bosta odperla mala vertna vrata in potem se ina začeti klanje. Bog daj, da bi golobček srečno dospel k

Vam s tem pismom, potem se lahko rešite. Po drugem potu Vam nismo mogli dati poročila. Prosim Vas, kakor hitro to pismo prejmete, pošljite takoj konjika do mene, da ne bom predolgo v skerbeh. Vaša hvaležna Pavla.*

Perve besede matere so bile: „O Bog, kako čudne so tvoje pota! Golobček nam je prinesel rešenje, kakor je nekdanj prinesel oljkino vejico v Noetovo barko. Oh Dragica, pokleknimo in zahvalimo se Bogu za čudovito rešitev!“

Tudi vitez je pripognil koleno in sklenjenimi rokami zaklical proti nebu: „Mili Bog, Tebi hvala in čast!“ — Mati in Dragica ste se podale v drugo sobano, vitez pa je oblekel železni oklep, ter nastavil dva najgorša vojščaka v sosedno sobo. Romarja pa je povabil, naj prideta gori.

Ponižno stopita v sobo in se globoko priklonita; Lupo, starejši izmed njiju, nagovori se sladko besedo viteza: „Preblagorodni gospod in vitez! Ravno prideva iz Višegrada, kjer so nama naročili, prelepo pozdraviti Vas in celo družino. O kako sva srečna, da Vas vidiva v obličje; Vas, ki ste slavni po svoji vojskini sreči; Vas, kterege vdove in sirote hvalijo kot najmilejšega zaščitnika, kterege pobožna Pavla časti kot največjega dobrotnika. Pavla! To vam je blaga gospa. Sprejela in pogostila je naju s častjo, ktere nisva vredna. In Ema je ljubeznjiva ko angelj; jokala je, ko je čula najine pobožne pripovedi. Veliko Vam imava povedati z Višegrada, a za zdaj naj le še sporočiva, da so vsi pri najboljšem zdravju in tudi golobček se dobro počuti.“

Vladimiru so bile te čez mero priliznjene besede neizrekljivo zoperne. Nejevoljen je bil, vendar se je premagoval, ter mirno, a resno vprašal: „Kdo sta pa vidva?“ — „Uboga romarja sva, potujoča iz svete dežele proti domu.“ — Kako je vama ime?“ — „Jaz sem Janez,“ odgovori Lupo, „ta moj stričnik pa France.“ — „Kaj pa želite od mene?“ — „Prenočišča prosiva samo za nocoj. Jutri zgodaj odrineva dalje, ker doma naju že težko pričakujejo.“

„Lažnika!“ zakriči vitez z germečim glasom. „Vajina imena nista Janez in France, ampak ti stari potepuh se zoveš Lupo, a ti mladi hudobnež Orzo. Vidva nista romarja iz svete dežele, ampak roparja sta, ubijalca in požigalca. Vama ni za prenočišče; ropat sta prišla in ubijat. Toda hudobija pride prej ali slej na dan, zaslužena kazen nikomur ne odide. Hoj, vojščaki, pridite in slecite potepuhoma pobožno obleko, da se pokažeta, kar sta! Poberite jima meče, vklenita ju in zaprita v najtemnejšo ječo!“

Vojščaka sta pristopila in vitezovo povelje spolnila. Roparja sta stala v njuni pravi obleki pred vitezom. „O nesramna hinavščina! Tako sta tedaj sleparila ljudi? Proč z vama v ječo!“ Na rokah in nogah vklenjena sta šla z vojščaki.

Ko sta doli v temni ječi sama ostala, reče Orzo: „Kje je vendar zvedel vitez o najnih naklepih? Saj vse vé, kaj sva med potjo govorila. Morda je deček res umel najin razgovor in naju izdal.“

„Tedaj je priletel skozi okno v gornjo sobano,“ pravi Lupo; „jaz sem cel čas imel glavni vhod

pred očmi. Ta čas; kar sva midva v gradu, ni živa duša prišla čez mostiček. Vitez mora biti v zvezi s samo hudobo.“

Stari hudobnež se je kar penil od jeze, rotil je in preklinjal viteza. „Ta grozovitnež edini je kriv najine nesreče.“ Stari grešnik Lupo ni hotel spreviditi, da je le on po svojih hudobijah prišel v ječo. Orzo pa je začel jokati in staremu zapeljiveu očitati: „O zakaj sem poslušal tvoj zapeljivi glas! Obljubil si mi prijetno življenje, čast in bogastvo, zdaj bom pa moral sramotno umreti. Vedno si me odvrčal od Boga in vere, češ, saj ni večnosti, ne pekla. Neki notranji glas mi je rekel, da je Bog, ki hudo kaznuje že na tem svetu, veliko ostreje pa v večnosti. O da bi bil jaz ta glas poslušal! Kaj mi pomagajo zdaj vsi zakladi! Raje bi kamnje tolkel ali derva sekal, da imam le mirno vest. Maščevalna roka me je zadela in v to strašno ječo pahnila. O da bi vsaj milost našel pred Bogom! O da bi mogel posvariti vse ljudi, naj nikar ne hrepené po bogastvu in spačenem življenju, ki se že na tem svetu tako strašno maščuje!“

Vojščaki Vladimirovi so imeli to noč še važen posel. Kakor hitro se je noč storila in so zvezde na nebu migljale, postavili so tri goreče sveče na okno izbe, kjer so navadno ptujci prenočevali, potem so se podali z vratarjem na vert za mala vrata, in čakali, da roparji pridejo. Dolgo so zastonj čakali. Polnoč je odbila in mesec je priplaval na jasno nebo, ter razsvetlil grad in njegovo okolico. Vojščakom to ni bilo všeč;

jezili so se in eden je tiho djalo: „Ves trud je zastonj; roparji bodo prišli, in nas precej spoznali.“

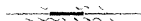
Vratar pa reče: „Čujte, dobra misel mi šine v glavo. Le malo poterpite!“ Rekoč je šel v grad, pa kmalu se verne v oni romarski halji, s klobukom in školjkino lupino na glavi. „Takole,“ pravi, „zdaj me pa ne bodo spoznali. Vi se pa skrijte za oni steber, da vas koj ne zagledajo.“ — Zopet čakajo precej časa.

Tedaj se začuje terkanje na vrata. Vratar jih tiho odpre. Pred njim stoji eden onih sedem naznanjenih roparjev in vpraša zamoklim glasom: „Pridemo li prav?“ — „Čisto prav,“ odgovori vratar ravno tako zamoklo; „le tiho bodite, in pojte vsi notri!“

Vsi so vstopili po perstih hodeč. Vsak je imel žvepleno bakljo v roci; okoli pasa pa meč. Ko je slednji vstopil, zaklene vratar duri, dene ključ v žep in zavpije: „Haló, zdaj pa le po njih!“

V hipu so priskočili vojščaki in takoj je imel vsak enega roparja v pesti. Tudi vitez je prihitel s hlapci iz gradú. Nekteri so imeli svetle meče v roci, drugi goreče baklje. Svetlo je bilo na vertu ko po dnevi. Roparji so se tako prestrašili, da jim ni prišlo na um, prijeti za meče. V naglici so bili vklenjeni in vojščaki so jih odpeljali v ječe.

Vitez pa je pomenljivo rekel: „Tako se godi hudobnežem. Kdor drugim jamo koplje, sam pade vánjo.“

VI.

Na Višegradu pa so bili še zmirom v velikih skerbeh. Ema je vsako uro gotovo desetkrat stopila na visoki grajski stolp, da bi se sama prepričala, jeli pride kak sel s poročilom. Toda poldne je minulo, pa nikogar ni bilo. Mater in hčer je jelo skerbeti. Urc so jim bile strašno dolge. Ko je Ema proti večeru zopet s stolpa gledala v daljavo, zapazi na cesti voz, obdan s konjiki. Urno zderči po stopnicah v materno izbo in vpije: „Mati, mati. Voz se bliža gradu; jaz menim, da so sami prišli!“ Obe ste hitele po hribcu doli.

Vitez Vladimir, gospa Vida in Dragica so se podali na pot, predenj je zarja zasijala. Sami so hotli poročilo prinesiti na Višegrad; ustmeno so se namenili hvalo izreči svojim rešiteljem. Ko je vitez Pavlo in Emo zagledal, razjahal je konja, Vida in Dragica pa ste stopili z voza. Priserčno so se pozdravili, in kdo popiše besede hvaležnosti, s katerimi so se Vladimirovi zahvaljevali svojim rešiteljem! Vsi so bili veseli; peš so se podali v grad in se med potjo razgovarjali o prestani nevarnosti.

Na večer so skupno večerjali in cel čas so se razgovarjali le o tej strašni noči. Lenart je namizo nosil, in Bog zna kolikokrat je moral ponavljati ves razgovor roparjev. Vendar se je videlo, da je rad pripovedoval. Prav na široko pa je

razkladal, kako je bilo ž njim pri oni bervi; da je namreč mlajši ropar prosil starega, naj pusti dečka nazaj. „Zatorej,“ pravi Lenart, „prosil bi tudi jaz milosti za Orzo-a. Zdi se mi, da ni še popolnoma spridenega serca. Naj bi pač milostni gospod vitez njemu odmenili manjšo kazen!“ Vsi so Lenartovo prošnjo podpirali.

Konec večerje prime vitez Vladimir za sreberno čašo, in napije: „Jaz pijem na zdravje gospice Eme! Njej je prišlo na misel, poslati nam poročilo po golobčku; njej se imamo zahvaliti, da nismo danes pokopani pod pepelom Sokolovega. Bog jo poživi!“

Dobra Ema pa je djala: „Gospod vitez! Dragica se je golobčeka usmilila in v svoji preprijaznosti ga podarila meni; Da ona ni tega storila, mi bi vam ne mogli poslati svarila. Njej gre toraj čast.“

„Hvala Bogu,“ djala je Pavla, „oba otroka sta dobra! Vendar nikar se ne prevzemita, zakaj Lenart ima še več zaslug na tej rešitvi, ko vidva oba. Iz hvaležnosti do naših dobrotnikov je ta ubožec do smerti utrujen pritekel naznanit nam roparske naklepe.“

„Prav imate gospa,“ povzame Vladimir, natoči vina v srebern kozarec, nekoliko odpije, na to pa poda kozarec Lenartu, rekoč: „Pij deček, na naše zdravje! Pokazal si, da si zvest in da imaš blago serce. Vzel te bodem za svojega, in te dal vitežko izgojiti.“

Na to Vida: „Bog poverni tudi ljudomilemu Miroslavu, da se je vbozega dečka usmilil in ga na svoj grad vzel!“

„Vitez Vladimir,“ reče Pavla, „ni bil nič manj usmiljen; saj njemu se imam zahvaliti, da mi je ohranjeno vse posestvo. To dobroto mu je Bog povernil po čudoviti rešitvi.“

„V resnici,“ povzame zopet Vladimir besedo, „Bogu gre čast in hvala! On se je milostno na nas ozerl in po nedolžnem golobčeku velike reči storil. Pa tudi gospé in otroci lahko veliko dobrega storé, ako imajo stanovitno voljo in zaupajo v Boga, kakor ravno gospa Pavla in gospica Ema. In ker je Ema v svoji mladosti meni in celemu cesarstvu rešila pomenljiv mejni grad, stavlil bodem cesarju predlog, da njej — kot prihodni posestnici Višegrada — dovoli gerb z belim golobčekom, ki ima oljkino vejico v kljunčeku.“

„Dobro, dobro,“ klicale ste Vida in Dragica. Ta smukne iz izbe in v kratkem prileti golobček notri in se vsede na Emino roko. In kdo popiše njeno veselje: golobček je imel zlato oljkino vejico v kljunčeku. Vida pa je djala: „Zlato oljkino vejico, ki pomeni rešitev iz nevarnosti, vzemi, draga Emica, v znamenje naše hvaležnosti. Podarili so mi jo v davnem času moja mati, da sem jo nosila v laseh za kinč. Nosi jo tudi ti. Ko so mi mati vejico podali, povedali so mi naslednjo kítico, ki se nad nami spolnuje. Glasi se:

Zaupaj v vsih težavah
V Očeta na višavah!
Njegova roka te podpira,
Če svet te al' pekel zatira.

